

24. Nedskrivning av langsiktige eiendeler og goodwill

24.1 Innledning

Nedskrivninger av langsiktige eiendeler og goodwill oppstår typisk som følge av økonomiske nedgangstider eller en konjunkturedgang i en spesifikk bransje, men kan også reflektere en feilinvestering eller at det ble betalt overpris ved anskaffelsen av en eiendel eller en virksomhet. Nedskrivningsvurderinger er et område som er viet stor oppmerksomhet fra investorer, kreditorer og tilsynsmyndigheter. Finanstilsynet har ofte sterkt fokus på nedskrivningsvurderinger og tilhørende noteopplysninger i sin regnskapskontroll.

Under IFRS reguleres nedskrivninger av langsiktige eiendeler og goodwill av IAS 36. Standardens formål er å unngå at eiendeler balanseføres til en høyere verdi enn det som kan forsvares av fremtidig inntjening gjennom bruk og/eller salg. Når det foretas nedskrivninger, vil resultatet belastes med en engangskostnad, mens fremtidige resultater vil bli høyere som følge av reduserte avskrivninger eller økte gevinster ved senere salg. Fra et resultatmålingsperspektiv kan det argumenteres både for og mot en slik løsning, men den er en konsekvens av formålet om å unngå at eiendeler overvurderes, hvilket er viktig for mange brukere, og spesielt for kreditorene.

Denne artikkelen gir en oversikt over regnskapsreglene for nedskrivningstesting i IAS 36. Vurderingene og beregningene som må foretas, kan være komplekse og ressurskrevende.

IAS 36 gjelder nedskrivning av blant annet driftsmidler, bruksretteiendeler, immaterielle eiendeler og goodwill. Ved utløpet av hver rapporteringsperiode skal selskapet vurdere om det foreligger indikasjoner på verdifall, og hvis det er tilfellet, skal selskapet foreta en nedskrivningstest. For et selskap med kvartalsvis rapportering, innebærer det at selskapet ved hvert kvartal må foreta en vurdering av om det foreligger nedskrivningsindikatorer, og eventuelt foreta nedskrivningstester, og denne vurderingen bør dokumenteres. For goodwill og immaterielle eiendeler

med ubestemt levetid er det i tillegg krav om en årlig nedskrivningstest uavhengig av nedskrivningsindikatorer.

Artikkelen dekker blant annet følgende temaer:

- Vurderingsenhet og identifisering av kontantgenerende enheter
- Tidspunkt for gjennomføring av nedskrivningstest
- Fastsettelse av gjenvinnbart beløp, herunder estimering av kontantstrømmer og fastsettelse av avkastningskrav i bruksverdeberegning
- Innregning av tap ved verdifall og reversering av nedskrivning
- Noteopplysninger

Denne artikkelen omhandler nedskrivning i konsernregnskapet. Ved bruk av IFRS i selskapsregnskapet kan det oppstå særskilte problemstillinger som ikke omhandles her.

Fremtidige endringer i IAS 36 – Høringsutkast om Virksomhetssammenslutninger – noteinformasjon, goodwill og nedskrivning¹

IASB har per mars 2024 utgitt et høringsutkast om Virksomhetssammenslutninger – noteinformasjon, goodwill og nedskrivninger. Dette høringsutkastet foreslår visse endringer til IAS 36. Blant forslagene til endringer som gis er:

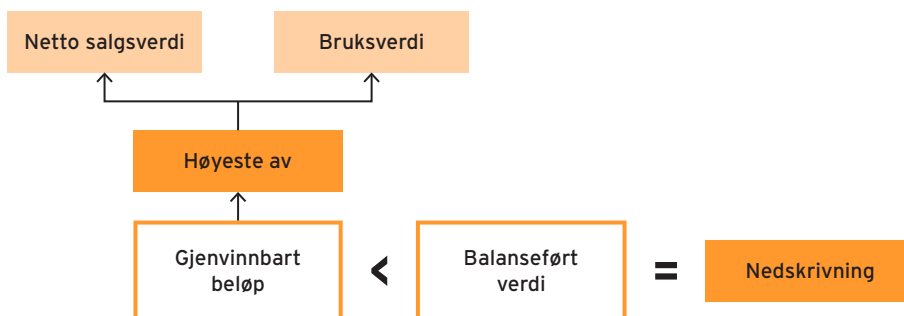
- Fjerne begrensningen knyttet til å inkludere kontantstrømmer som følge fremtidige restruktureringer i bruksverdeberegningen
- Fjerne kravet om å benytte og opplyse om diskonteringsrente før skatt
- Ny og forbedret veiledning knyttet til allokering av goodwill til kontantgenerende enheter
- Nytt krav om å opplyse om hvilket rapporteringspliktig segment den kontantgenerende enheten som inneholder goodwill tilhører.

24.2 Definisjoner og virkeområde

24.2.1 Definisjoner

I en nedskrivningstest beregnes gjenvinnbart beløp. Dersom gjenvinnbart beløp er lavere enn balanseført verdi, foreligger et tap ved verdifall som skal innregnes i resultatet.

¹ <https://www.ifrs.org/projects/work-plan/goodwill-and-impairment>

Figur 24.1 Illustrasjon av nedskrivningsreglene.

Gjennvinnbart beløp er det høyeste av enhetens virkelige verdi fratrukket salgsutgifter (VVFSU) og enhetens bruksverdi (IAS 36.6). Virkelig verdi er definert i og fastsettes etter reglene i IFRS 13, mens IAS 36 regulerer hvilke salgsutgifter som skal trekkes fra. Bruksverdi er regulert i IAS 36, og er definert som nåverdien av fremtidige kontantstrømmer som forventes å oppstå av en eiendel eller en kontantgenererende enhet (KGE). Vurderingen skal gjøres enten for den enkelte eiendel eller for den KGE eiendelen tilhører. En KGE er den minste identifiserbare gruppen av eiendeler som genererer uavhengige, inngående kontantstrømmer. Figur 24.1 illustrerer sammenhengen mellom gjennvinnbart beløp og nedskrivning.

Netto salgsverdi er virkelig verdi av eiendelen minus salgsutgifter, som tilsvarer den verdien eiendelen kan selges til etter å ha pådratt seg nødvendige utgifter for å gjennomføre salget (IAS 36.6). Netto salgsverdi skal beregnes fra en investors perspektiv i en hypotetisk og normal transaksjon mellom uavhengige parter. Dette betyr at det ses bort fra selskapsspesifikke synergier med videre. I vurderingen skal det tas hensyn til fremtidige investeringer/forbedringer etc. som investor typisk vil ta høyde for ved fastsettelse av den virkelige verdien.

Bruksverdi er regulert i IAS 36 og er definert som nåverdien av fremtidige kontantstrømmer som forventes å oppstå av en eiendel eller en kontantgenererende enhet (KGE) (IAS 36.6). Vurderingen skal utføres enten for den enkelte eiendel eller for den KGE som eiendelen tilhører. En KGE er den minste identifiserbare gruppen av eiendeler som genererer uavhengige kontantstrømmer for virksomheten. Bruksverdien er beregnet basert på eiendelens (eller KGEens) tilstand på balansedagen. Dette innebærer at det kun tas hensyn til forbedringer, investeringer, omstillinger osv. som selskapet er forpliktet til å foreta på balansedagen, og ikke øvrige forventede fremtidige investeringer, forbedringer og omstillinger.

24.2.2 Virkeområde

IAS 36 gjelder tap ved verdifall for alle eiendeler unntatt de som er spesifikt unntatt fra standardens virkeområde.

Unntakene gjelder typisk eiendeler som måles til virkelig verdi, og eiendeler som regnskapsføres etter regnskapsstandarder som har egne nedskrivningsregler. Tabell 24.1 viser eiendeler som er innenfor og utenfor virkeområdet til IAS 36:

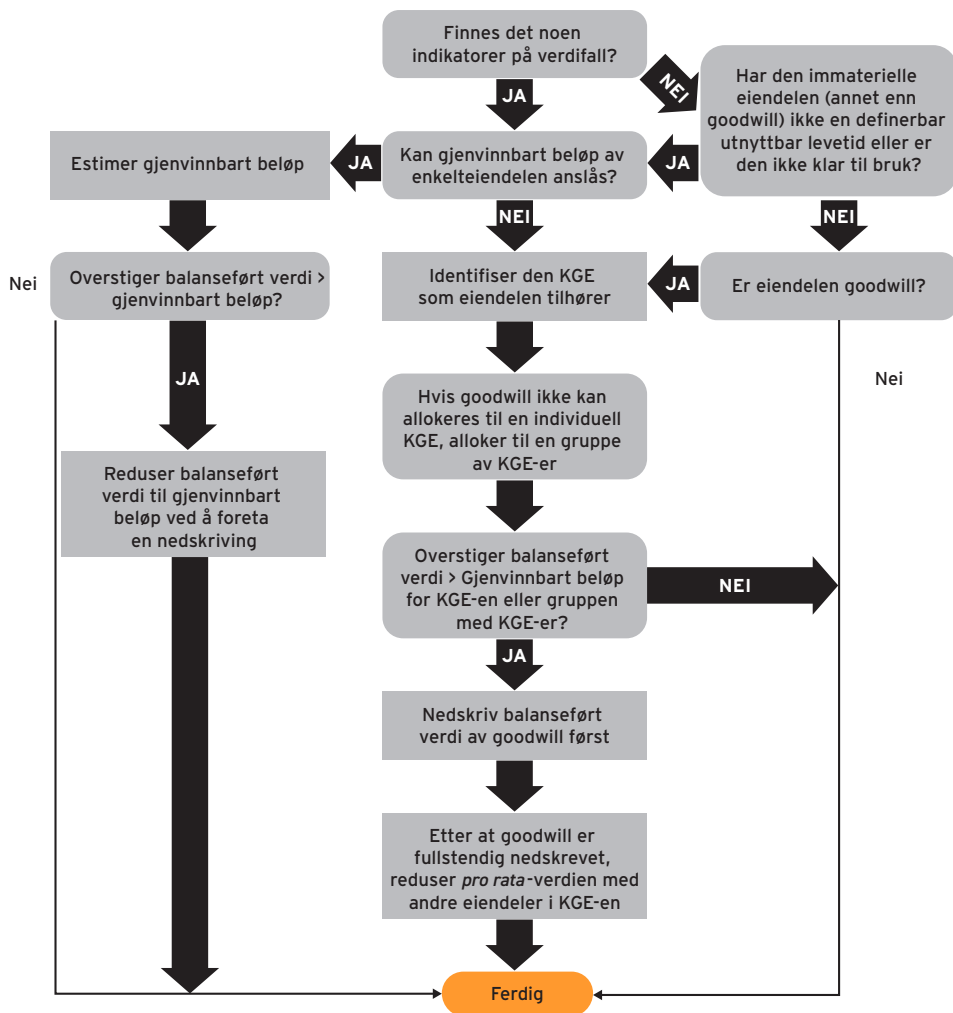
Tabell 24.1 Virkeområde (IAS 36.2 og IAS 36.4).

Innenfor IAS 36	Utenfor IAS 36
<ul style="list-style-type: none"> • Eiendom, anlegg og utstyr • Immaterielle eiendeler inkludert goodwill • Bruksretteieendeler • Finansielle eiendeler klassifisert som: <ul style="list-style-type: none"> - Datterselskaper - Tilknyttede selskaper - Felleskontrollerte virksomheter 	<ul style="list-style-type: none"> • Varelager (IAS 2) • Kontrakter med kunder (IFRS 15) • Pensjonsmidler (IAS 19) • Utsatt skattefordel (IAS 12) • Finansielle eiendeler innenfor IFRS 9 • Investerings eiendommer målt til virkelig verdi (IAS 40) • Biologiske eiendeler målt til virkelig verdi (IAS 41) • Forsikringskontrakter (IFRS 17) • Eiendeler holdt for salg (IFRS 5)

Standardens virkeområde inkluderer investeringer i datterselskaper, investeringer i tilknyttede selskaper (TS) og investeringer i felleskontrollerte virksomheter (IAS 36.4). For investeringer i tilknyttede selskaper og felleskontrollerte virksomheter som er regnskapsført etter egenkapitalmetoden, skal det vurderes om det foreligger indikatorer på verdifall i henhold til IAS 28.41A–C, mens investeringene testes for verdifall i henhold til IAS 36.

24.2.3 Introduksjon til nedskrivningsvurderingen

Som nevnt ovenfor skal de fleste eiendeler/KGE-er kun testes når det foreligger indikasjoner på at eiendelen har falt i verdi. Indikasjoner på verdifall kan relatere seg til eiendelen isolert sett, men også til det økonomiske miljø som eiendelene anvendes i. IAS 36 gir en ikke-uttømmende liste over indikasjoner på verdifall, som vil utløse et krav om at det gjennomføres en nedskrivningstest. Det er et ufravikelig krav i standarden om at goodwill og øvrige eiendeler med udefinert levetid og immaterielle eiendeler som ikke er klar til bruk, skal testes for nedskrivninger en gang årlig. Figuren under viser den prosessen som virksomheter må foreta seg ved vurdering av indikatorer for verdifall og gjennomføring av nedskrivningstest:

Figur 24.2 Illustrasjon av nedskrivnings vurderingen.

24.3 Vurderingsenhet

24.3.1 Identifisering av kontantgenererende enheter (KGE-er)

Nedskrivningstesting og beregning av gjenvinnbart beløp foretas for den enkelte eiendel dersom denne har inngående kontantstrømmer som i hovedsak er uavhengig av inngående kontantstrømmer fra andre eiendeler. Dersom eiendelen ikke har uavhengige inngående kontantstrømmer, foretas nedskrivningstesting for den KGE-en eiendelen tilhører.

En KGE er den minste identifiserbare gruppen av eiendeler som genererer inngående kontantstrømmer som i all hovedsak er uavhengige av inngående kontantstrømmer fra andre eiendeler eller grupper av eiendeler (IAS 36.6).

En eiendel som inngår i en KGE fordi eiendelen ikke genererer uavhengige kontantstrømmer, kan ha en individuell virkelig verdi. Det skal ikke nødvendigvis foretas nedskrivning av eiendelen selv om virkelig verdi fratrukket salgsutgifter (VVFSU) er lavere enn balanseført verdi (IAS 36.66). Dersom gjenvinnbart beløp for KGE-en som eiendelen tilhører er lavere enn balanseført verdi for KGE-en, foreligger det et tap ved verdifall som eventuelt vil medføre en nedskrivning av den aktuelle eiendelen.

Teorieksempel 24.1: VVFSU er lavere enn balanseført verdi

Det er generelle nedgangstider i eiendomsmarkedet, og et selskap opplever at virkelig verdi av dets nye hovedkontor er lavere enn balanseført verdi. Dette trenger likevel ikke være relevant for bruksverdien for KGE-en som hovedkontoret inngår i. Hvis bruksverdien av KGE-en er høyere enn balanseført verdi av KGE-en, foreligger det ikke et tap ved verdifall for hovedkontoret dersom hovedkontorets bruksverdi ikke anses å være tilnærmet lik VVFSU (IAS 36.67).

Fastsettelse av KGE på rett nivå har stor betydning for nedskrivningsvurderingen. Dersom KGE-ene fastsettes på for lavt nivå, vil en eiendel feilaktig kunne bli nedskrevet selv om det ikke foreligger verdifall for den KGE-en som eiendelen skulle vært allokert til. Dersom KGE-ene fastsettes på et for høyt nivå, kan merverdier i enkelte eiendeler/KGE-er oppveie for verdifall på andre eiendeler/KGE-er, slik at det ikke foretas nedskrivning for eiendeler/KGE-er som skulle vært nedskrevet.

Identifikasjon av et selskaps KGE-er innebærer bruk av skjønn. Ved vurderingen av om hvorvidt inngående kontantstrømmer fra en eiendel/KGE i all hovedsak er uavhengige av inngående kontantstrømmer fra andre eiendeler/KGE-er, skal det tas hensyn til forskjellige faktorer, herunder:

- Hvordan ledelsen styrer selskapets drift (for eksempel etter produktlinje, virksomhetsområde, plassering, distrikt eller region), og
- Hvordan ledelsen treffer beslutninger om fortsatt bruk eller avhending av selskapets eiendeler og virksomheter

Selv om ledelsens oppfølging og styring av virksomheten kan være til hjelp i identifiseringen av KGE-er, er det som er avgjørende hvorvidt eiendelene genererer uavhengige inngående kontantstrømmer.

En praktisk tilnærming til identifisering av KGE-er kan være å identifisere den eiendelen/gruppe av eiendeler som er i stand til å generere inngående kontantstrømmer, og deretter vurdere om kontantstrømmene er uavhengige av inngående kontantstrømmer fra andre eiendeler/gruppe av eiendeler.

Teorieksempel 24.2: Identifisering av KGE-er - busselskap

Et busselskap har kontrakt med en kommune om drift av minst fem forskjellige bussruter. Eiendeler tilhørende hver rute og kontantstrømmene fra hver rute kan identifiseres separat. En av rutene drives med et betydelig tap.

Fordi selskapet ikke har mulighet til å nedlegge en av bussrutene, er den minste gruppen av identifiserbare inngående kontantstrømmer som i all hovedsak er uavhengige av inngående kontantstrømmer fra andre eiendeler eller grupper av eiendeler, de inngående kontantstrømmene som genereres av de fem rutene til sammen. KGE for hver rute blir følgelig busselskapet som helhet.

Kilde: Eksempel i IAS 36.68.

I praksis er ofte vurderingene mye mer komplekse enn i det enkle eksemplet om busselskapet. Teorieksempel 24.3 viser hvordan en eiendel/gruppe av eiendeler kan generere uavhengige kontantstrømmer, selv om ledelsen følger opp og styrer virksomhetene på et høyere nivå.

Teorieksempel 24.3: Identifisering av KGE-er - detaljhandel

Et selskap driver en kjede av butikker i samme land. Forretningsmodellen innebærer at styringen i hovedsak foretas sentralt og de fleste beslutninger som kan påvirke inntektsgenereringen, slik som investeringsbeslutninger og overvåkning av og oppfølging av inntjening, foretas av selskapets ledergruppe. Noen beslutninger knyttet til markedsføring og produktvalg tas imidlertid av den enkelte butikksjef. De fleste beslutninger som påvirker kostnadsnivået tas sentralt, herunder er innkjøpsfunksjonen sentralisert. Kun unntaksvis er det kjøpt, solgt eller lagt ned enkeltstående butikker. Vanligvis kjøpes/selges en gruppe av butikker som er likeartede med hensyn til lokalisering (ligger i samme område), størrelse eller vareutvalg.

Ledelsens oppfølging og styring er ikke avgjørende for om hver enkelt butikk er en KGE eller om en gruppe av (likartede) butikker skal anses som en KGE. Det er heller ikke av nevneverdig betydning hvorvidt kostnadene er uavhengige. IAS 36 tillater at kostnader allokteres til de ulike KGE-ene. Det avgjørende er om inntektene er uavhengige, og i dette eksemplet vil det da være avgjørende hvordan kundene forventes å agere ved nedleggelsen av en butikk. Det anses svært lite sannsynlig at alle kundene til den nedlagte butikken vil velge en annen butikk i samme kjede. Selskapet vil mest sannsynlig oppleve å miste flere kunder i et slikt tilfelle. I så fall er det nærliggende å anta at den enkelte butikken er en egen KGE.

Teorieksempel 24.4 illustrerer hvordan enkelte eiendeler som i utgangspunktet er i stand til å generere uavhengige kontantstrømmer, styres og følges opp på en slik måte at de for selskapet samlet utgjør en KGE.

Teorieksempel 24.4: Identifisering av KGE-er - produksjonsvirksomhet

Et selskap produserer et enkelt produkt på tre ulike fabrikker (fabrikk A, B og C) lokalisert i ulike verdensdeler. Kapasiteten ved fabrikkene er ikke fullt utnyttet. Produktene fra de ulike fabrikkene selges over hele verden. Den enkelte fabrikk produksjon styres ut i fra utnyttelsesgrad og tilgjengelig kapasitet. For eksempel vil produkter produsert på fabrikk A selges i fabrikk C verdensdel dersom leveransen da kan skje raskere fra A enn fra C. Det geografiske salget er uavhengig av fabrikkenes geografiske plassering.

I dette tilfellet er det ting som taler for at de enkelte fabrikkene ikke har kontantstrømmer som er uavhengige av hverandre, og det må derfor vurderes om de tre fabrikkene utgjør én KGE.

Det er en eiendels eller gruppe av eiendels evne til å generere uavhengige inngående kontantstrømmer som er viktig ved identifisering av KGE-er. Dersom det foreligger et aktivt marked for noen eller alle produktene fra en eiendel eller en gruppe av eiendeler, vil eiendelen/gruppen av eiendeler være en separat KGE, selv om selskapet selger produktene internt. Dette skyldes at eiendelen eller gruppen av eiendeler kan generere inngående kontantstrømmer som i all vesentlighet er uavhengige av inngående kontantstrømmer fra andre eiendeler eller grupper av eiendeler (IAS 36.70).

Siden identifisering av KGE-er krever bruk av skjønn, er det sentralt at det enkelte selskap er konsistent i identifiseringen av KGE-er fra periode til periode for samme eiendel eller type av eiendeler. Eventuelle endringer må være berettiget, og hvis endringen medfører nedskrivning eller reversering av nedskrivning, må det gis tilleggsopplysninger om dette (IAS 36.72–73).

I de fleste situasjoner vil butikker generere uavhengige kontantstrømmer, og vil derfor normalt betraktes som frittstående KGE-er. Forretningsmodeller som også innebærer nettsalg, hvor kunder kan legge inn en bestilling via selskapets nettside, kan reise ytterligere problemstillinger om hvordan en KGE skal identifiseres. Følgende tabell gir en oversikt over ulike forretningsmodeller og hvordan KGE-er bør identifiseres:

Tabell 24.2 Forretningsmodell.

Forretningsmodell	Identifikasjon av KGE
<p>En virksomhet har to uavhengige salgskanaler</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nettside, hvor alt salg og returvarer håndteres av et sentrallager. • Fysiske butikker, som kun har ansvar for salg i butikkene og som betjenes fra et sentrallager. Butikkene ligger i forskjellige byer. De fleste kunder erstatter ikke kjøp i fysiske butikker med kjøp på nett dersom butikkene er stengt. 	<p>Nettsiden og de enkelte butikkene genererer kontantstrømmer uavhengig av hverandre, noe som gjenspeiles i at stengte butikker medfører tap av kunder. Hver butikk og nettsiden er derfor separate KGE-er.</p>
<p>En virksomhet har både nettsalg og fysiske butikker i forskjellige byer. Nettsalg og returer håndteres av et sentrallager. Kunder har mulighet til å legge inn en bestilling på nett, som de kan hente i nærmeste butikk (klikk og hent). I disse tilfellene sendes varene fra sentrallageret til den aktuelle butikken som kunden selv har valgt. Klikk og hent-salget er ikke vesentlig sammenlignet med salg i fysiske butikker. Tap av kunder skjer i hovedsak når de fysiske butikkene er stengt.</p>	<p>Nettsiden og de enkelte butikkene genererer uavhengige kontantstrømmer fra hverandre, og utgjør derfor hver for seg en KGE. Klikk og hent-salget må mest sannsynlig allokeres til KGE-en for nettsalg.</p>
<p>Samme fakta som ovenfor, men kunder har mulighet til å returnere varer kjøpt på nett i fysiske butikker. Nettsalg utgjør ikke en vesentlig andel sammenlignet med salg i fysiske butikker.</p>	<p>Samme som ovenfor.</p>
<p>Virksomhetens primære salgskanal er nettsalg. Virksomheten har fysiske butikker i utvalgte storbyer, men de er først og fremst utstillingslokaler, så kundene har mulighet til å se produkter før de bestiller dem på nett. Kundene har ikke mulighet til å kjøpe varer i de fysiske butikkene. Antallet kunder som besøker butikker før et nettkjøp er lavt.</p>	<p>Nettsalg er en egen KGE da det genererer uavhengige kontantstrømmer. Ettersom de fysiske butikkene ikke genererer kontantstrømmer, inngår de i den samlede KGE-en.</p>

Praksiseksempel 24.1: Identifisering av KGE-er

En sportsforhandler driver fysiske butikker i flere land samt nettbutikk. For å støtte sin virksomhet eier selskapet også to sentrallagre hvor mesteparten av varelageret samles. Selskapet vurderte at disse sentrallagrene utgjorde separate KGE-er. Ettersom varene ble solgt uendret fra sentrallagrene til butikkene samt at sentrallagrene også genererte sine egne kontantstrømmer gjennom netthandel, vurderte selskapet at det fantes et aktivt marked for varene som ble solgt fra sentrallagrene til butikkene. I vurderingen konkluderte selskapet med at IAS 36.BCZ17 foreslår at en mer romslig tolkning av hva som utgjør et aktivt marked i IAS 36.70 kan legges til grunn.

Finanstilsynet var kritisk til at sentrallagrene utgjorde separate KGE-er. Isteden mente tilsynet at sentrallagrene var å anse som felleseiendeler i henhold til IAS 36.100, og således skulle allokere til andre kontantgenererende enheter. Videre mente Finanstilsynet at selskapet også burde ha vurdert hvorvidt internettsalget direkte fra sentrallagrene skulle ha vært identifisert som egne KGE-er.

Med unntak av internettsalget, var de inngående kontantstrømmene til sentrallagrene i all hovedsak avhengige av kontantstrømmene til butikkene. Ettersom prisene fastsatt mellom sentrallagrene og butikkene var basert på en internprisavtale som skulle gi en viss resultatmargin til butikkene, var Finanstilsynet kritisk til hvor pålitelige disse prisene var, samt hvorvidt disse kunne ses på som transaksjoner på armlengdes avstand.

Videre var Finanstilsynet uenig i at det eksisterte et aktivt marked for salg av sportsutstyr mellom sentrallagrene og butikkene. Tilsynet påpekte at for at et marked skal være aktivt, må det være et marked der transaksjoner finner sted med tilstrekkelig hyppighet og volum til å gi løpende prisinformasjon, jf. IFRS 13, Vedlegg A. Finanstilsynet mente at volumene selskapet genererte ikke var av et tilstrekkelig omfang til at vilkårene i IFRS 13 for et aktivt marked var oppfylt.

Kilde: Finanstilsynet sitt brev til XXL ASA, 13. april 2021.

24.3.2 Allokering av goodwill til KGE-er

Goodwill er per definisjon en restpost og kan kun generere kontantstrømmer sammen med andre eiendeler. Test for verdifall av goodwill krever derfor at goodwill allokteres til en KGE eller en gruppe av KGE-er. Dette er ikke den samme øvelsen som å identifisere KGE-ene.

Goodwill oppstår ved virksomhetssammenslutninger, og skal på overtakelsestidspunktet allokteres til den KGE eller grupper av KGE-er som forventes å dra nytte av synergieffektene av sammenslutningen. Dette trenger ikke å være de samme KGE-ene som det oppkjøpte selskapets eiendeler og forpliktelser allokteres til (IAS 36.80). Videre fremgår det at hver enhet eller gruppe av enheter som goodwill fordeles på, skal:

- a. Representere det laveste nivået innenfor selskapet hvor goodwill blir overvåket for interne ledelsesformål, og
- b. Ikke være større enn et driftssegment som definert i IFRS 8.5 før sammenslåing

Utover de generelle retningslinjene for allokering av goodwill til KGE-er, beskriver ikke IAS 36 noen metode for allokering av goodwill til KGE-er. Flere mulige metoder eksisterer, herunder en direkte allokeringmetode og en med-eller-uten metode.

Under den *direkte metoden* fordeles goodwill til KGE-er i samsvar med hvordan virkelig verdi av eiendelene fordeles til de ulike KGE-ene. Metoden er enkel å anvende, men har en svakhet ved at det ikke vil allokere goodwill til KGE-er som det ikke allokere eiendeler og forpliktelser til. Men slike KGE-er kan fortsatt dra nytte av synergier knyttet til virksomhetssammenslutningen. Direktemetoden kan imidlertid være en god tilnærming i de tilfeller hvor goodwill fordeler seg rimelig proporsjonalt med virkelig verdi av identifiserbare eiendeler og forpliktelser.

I *med-eller-uten metoden* beregnes virkelig verdi av aktuelle KGE-er/grupper av KGE-er før og etter virksomhetssammenslutningen, og forskjellen representerer goodwill som skal allokere til den aktuelle KGE-en/gruppen av KGE-er. Metoden tar således hensyn til at goodwill ikke nødvendigvis fordeler seg på KGE-er/

grupper av KGE-er i samme forhold som virkelig verdi av identifiserbare eiendeler og forpliktelser, og kan i slike tilfeller være bedre egnet enn direktemetoden dersom det foreligger tilstrekkelig pålitelige data/input for øvrig til å benytte metoden.

Ved virksomhetssammenslutninger kan det være krevende å innhente all nødvendig informasjon for å kunne identifisere og måle anskaffede eiendeler og overtatte forpliktelser. I slike tilfeller åpner IFRS 3.45 for en målingsperiode på inntil 12 måneder hvor det overtakende selskapet kan justere de foreløpige beløpene som er innregnet for en virksomhetssammenslutning.

Tilsvarende kan det være vanskelig å foreta endelig allokering av goodwill til en eller flere KGE-er (IAS 36.85). Det tillates derfor at goodwillen midlertidig blir uallokert, hvilket skal opplyses om og forklares i årsregnskapet. Den ikke-allokerte goodwill skal allokere til en eller flere KGE'er innen utgangen av den etterfølgende regnskapsperiode.

Når en andel av goodwill forblir uallokert i måleperioden, kan det stilles spørsmål ved hvorvidt virksomheten skal gjennomføre den påkrevde nedskrivningstesten av goodwill innen utgangen av den regnskapsperioden som virksomhetssammenslutningen finner sted eller i den etterfølgende periode hvor den endelige allokeringen av goodwill gjennomføres. Denne vurderingen avhenger av, om virksomheten kan gjennomføre en foreløpig allokering av goodwill innen utgangen av den regnskapsperiode hvor virksomhetssammenslutningen finner sted. Dette kan f.eks. gjennomføres i følgende scenarier:

- Goodwill relaterer seg til en enkelt KGE eller gruppe av KGE-er som ikke er større enn et driftssegment, eller
- Den foreløpige kjøpsprisallokering er i det alt vesentlige ferdig

Hvis virksomheten har mulighet til å gjennomføre en midlertidig allokering av goodwill innen utgangen av den regnskapsperioden hvor virksomhetssammenslutningen finner sted, er det vår oppfatning at virksomheten skal gjennomføre den påkrevde nedskrivningstesten av nyervervet goodwill i året virksomhetssammenslutningen finner sted, og i den etterfølgende periode.

I de tilfeller hvor virksomheten ikke på en pålitelig måte kan gjennomføre en foreløpig allokering av goodwill, og det heller ikke foreligger noen nedskrivningsindikatorer, er det vår oppfatning at den påkrevde nedskrivningstest av nyervervet goodwill først må gjennomføres etter at goodwillen er endelig allokert til en KGE eller flere KGE-er i den etterfølgende regnskapsperioden.

Den initielle allokeringen av goodwill kan ha stor betydning for senere nedskrivningsvurderinger. Ved enkelte oppkjøp kan den oppkjøpte virksomheten

integreres i en eksisterende KGE, og goodwill fra oppkjøpet vil «blandes» med ikke-balanseført goodwill i den eksisterende KGE-en. På denne måten kan i praksis den eksisterende KGE-en i enkelte situasjoner bidra til underbygging av goodwill fra oppkjøpet.

Den initielle allokeringen av goodwill til KGE-er kan også ha betydning ved senere perioders salg eller restrukturering av virksomheten da reorganiseringer og salg av virksomhet kan medføre at goodwill må reallokeres.

24.3.3 Reallokering av goodwill

Salg av virksomhet som inngår i en KGE

Dersom selskapet selger en virksomhet som inngår i en KGE eller gruppe av KGE-er som er tilordnet goodwill, krever IAS 36 at den avhendede virksomheten tilordnes goodwill. Denne goodwillen skal inkluderes i den avhendede virksomhetens balanseførte verdi ved fastsettelse av gevinst eller tap ved avhendingen. Goodwill tilknyttet den avhendede virksomheten skal måles på grunnlag av de relative verdiene av den avhendede virksomheten og den andelen av den KGE-en som beholdes, med mindre selskapet kan påvise at en annen metode bedre gjenspeiler goodwill som er knyttet til den avhendede virksomheten (IAS 36.86).

Teorieksempel 24.5: Goodwill som skal tilordnes avhendet virksomhet.

Et selskap selger en virksomhet som har vært del av en større KGE. KGE-en har en goodwill før avhendelsen på MNOK 20. Vederlaget for den avhendede virksomheten er MNOK 100. Gjenvinnbart beløp for den resterende KGE-en som beholdes, estimeres til MNOK 300. Goodwill kan ikke identifiseres eller knyttes til eiendeler eller en gruppe av eiendeler på et lavere nivå enn KGE-en.

Goodwill på MNOK 5 ($20 \times 100 / (100 + 300)$) tilordnes til, og inngår i den balanseførte verdien av, den solgte virksomheten.

Kilde: Basert på eksempel i IAS 36.86.

Det er i praksis sjelden at en annen metode vil være bedre enn relativ-verdi-metoden. Det er for eksempel ikke relevant at gjenvinnbart beløp av den gjenværende delen overstiger balanseført verdi inkludert goodwill. Dersom det er mulig å argumentere for at en annen metode bedre gjenspeiler goodwill som er knyttet til den avhendede virksomheten, kan dette være en indikasjon på at goodwill opprinnelig er allokert feilaktig, for eksempel på et for høyt nivå.

Dersom et selskap kjøper en virksomhet, integrerer den med en eksisterende KGE og umiddelbart avhender en tapsbringende virksomhet innenfor den KGE-en, kan det være aktuelt å benytte en annen metode enn allokering basert på relative verdier (IAS 36.BC156).

Omorganiseringer og restruktureringer

Reorganiseringer vil ofte kunne påvirke sammensetningen av KGE-er og medføre at goodwill må reallokeres. Den nye fordelingen skal utføres ved hjelp av en metode for relativ verdi tilsvarende den som benyttes når et selskap avhender en virksomhet innenfor en KGE, med mindre selskapet kan påvise at en annen metode bedre gjenspeiler goodwill tilknyttet de omorganiserte enhetene (IAS 36.87).

Teorieksempel 24.6: Reallokering av goodwill i forbindelse med omorganisering

Et selskap har en KGE A som skal deles opp og integreres i tre andre KGE-er: B, C og D. KGE A har tilordnet en goodwill på 160. Siden denne goodwillen ikke kunne tilordnes til eiendeler på lavere nivå enn A, blir den reallokert til B, C og D på basis av den relative verdien av de tre delene av A før de integreres med B, C og D. Gjenvinnbart beløp av disse tre delene av A før integrering med de andre KGE-ene, var henholdsvis 200, 300 og 500. Følgelig blir goodwillen på 160 reallokert til KGE-ene B, C og D med henholdsvis 32, 48 og 80.

Merk at det er gjenvinnbart beløp og ikke balanseført verdi som ligger til grunn for den forholdsmessige allokeringen av goodwill.

Kilde: Basert på eksempel i IAS 36.87.

Noen reorganiseringer kan medføre at KGE-er slås sammen, og dermed at goodwill vil bli testet på et høyere nivå ved den neste årlige nedskrivningstesten. I slike tilfeller er det viktig å huske på at goodwill ikke bare skal testes for verdifall årlig, men hver gang det foreligger indikasjoner på verdifall. Dersom det foreligger indikasjoner på verdifall på reorganiseringstidspunktet, må det foretas en nedskrivningstest, og eventuell nedskrivning må innregnes før reallokeringen gjennomføres.

24.4 Tidspunkt for gjennomføring av nedskrivningstest

IAS 36 skiller mellom det å vurdere om det foreligger indikasjoner på verdifall og det å teste for verdifall (gjennomføre en nedskrivningstest).

For alle eiendeler skal det ved utløpet av hver rapporteringsperiode, for eksempel hvert kvartal, vurderes om det foreligger indikasjoner på verdifall. Indikasjoner på verdifall kan knytte seg enten til den konkrete eiendelen/KGE-en eller til markedet som det opereres i. Tabell 24.3 lister opp en del eksterne og interne indikatorer som alltid må tas med i betraktning.

Tabell 24.3 Indikatorer på verdifall (IAS 36.12). Listen er ikke uttømmende.

Eksterne informasjonskilder	Interne informasjonskilder
Betydelig fall i eiendelens markedsverdi utover det som kan forventes som følge av normal alder/bruk.	Dokumentert ukurans eller fysisk skade av eiendelen.
Betydelig negativ utvikling i teknologiske, markedsmessige, økonomiske eller juridiske rammebetingelser.	Vesentlige endringer i perioden som har negative konsekvenser for bruk eller forventet bruk av eiendelen, for eksempel: <ul style="list-style-type: none"> • Eiendelen blir tatt ut av bruk (uvirksom) • Planer om opphør eller omstrukturering av virksomheten eiendelen tilhører • Planer om avhending på tidligere tidspunkt enn tidligere forventet • Revurdering av en eiendels levetid som bestemt i stedet for ubestemt
Markedsrenter eller annen markedsmessig avkastning på investeringer har økt i løpet av perioden, og det er sannsynlig at disse økningene vil påvirke diskonteringsrenten.	Intern rapportering tilsier at en eiendels inntjening er eller vil bli lavere enn forventet.
Markedsverdien av egenkapitalen er lavere enn selskapets balanseførte egenkapital.	

For investeringer i datterselskaper, felleskontrollerte virksomheter og tilknyttede selskaper kan mottatt utbytte også være en indikator på verdifall (se IAS 36.12 (h)). Det understrekes at listen i tabell 24.3 ikke er uttømmende, og at selskapene har et selvstendig ansvar for å identifisere og vurdere andre relevante indikasjoner på verdifall. Det kan også være nyttig for et selskap å konkretisere hva som utgjør en negativ utvikling i teknologiske, markedsmessige, økonomiske og juridiske rammebetingelser.

Teorieksempel 24.7: Nedskrivningsindikatorer

Et konsern innenfor media og underholdningsbransjen ønsker i sin regnskapsmanual å konkretisere hva som kan utgjøre en betydelig negativ utvikling i teknologiske, markedsmessige, økonomiske eller juridiske rammebetingelser, og har kommet frem til at følgende indikatorer kan være relevante:

- Vedvarende prispress
- Økende oppstartskostnader for nye prosjekter
- Økt konkurranse fra alternative strømmetjenester innen musikk og film
- Fallende salg av aviser og blader
- Større konkurranse mellom gratis online-tjenester og trykte media
- Fallende annonsesalg i aviser og blader
- Fallende TV-annonsering
- Fallende merkegjennkjennelse og -lojalitet
- Økt fragmentering i TV-markedet

Dersom det foreligger indikasjoner på verdifall, skal gjenvinnbart beløp i utgangspunktet beregnes (IAS 36.9). Men dersom tidligere beregninger viser at gjenvinnbart beløp er betydelig høyere enn balanseført verdi, og det er klart at det ikke har inntruffet hendelser som eliminerer denne bufferen, trenger ikke selskapet estimere gjenvinnbart beløp på nytt (IAS 36.15).

Goodwill, immaterielle eiendeler med ubestemt levetid og immaterielle eiendeler som ennå ikke er tatt i bruk skal i tillegg testes årlig for verdifall. Denne testen kan gjøres når som helst i løpet av året, men må gjøres på samme tidspunkt hvert år (IAS 36.10). I praksis er det mange selskap som gjennomfører testen i forbindelse med årsoppgjøret, mens andre velger av praktiske årsaker et tidspunkt utenfor årsoppgjøret. Ved test av goodwill åpnes det for å benytte beregningen fra en tidligere periode gitt at alle de følgende kriteriene er oppfylt (IAS 36.99):

- Eiendelene og forpliktelsene har ikke endret seg betydelig
- Gjenvinnbart beløp oversteg i vesentlig grad balanseført verdi i den tidligere beregningen, og
- En (kvalitativ) analyse av hendelser og omstendigheter etter forrige beregning tilsier at det er liten sannsynlighet for at gjenvinnbart beløp vil være lavere enn balanseført verdi

Anleggsmidler eller avhendingsgrupper som er klassifisert som holdt for salg i samsvar med IFRS 5, er unntatt virkeområdet for IAS 36. IFRS 5 krever imidlertid at eiendelen eller avhendingsgruppen umiddelbart før den klassifiseres som holdt for salg, måles i samsvar med relevante IFRS-er (IFRS 5.18). Det innebærer at det må foretas en nedskrivningsvurdering før reklassifisering foretas. Formålet er å unngå at eventuelt tap ved verdifall innregnes i gevinst/tapsberegningen ved den senere avhendingen av eiendelen.

24.5 Estimere gjenvinnbart beløp og fastsette balanseført verdi

Balanseført verdi av en eiendel skal nedskrives dersom gjenvinnbart beløp er lavere enn balanseført verdi. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av enhetens virkelig verdi fratrukket salgsutgifter (VVFSU) og bruksverdi. I utgangspunktet må derfor både bruksverdi og VVFSU estimeres for å finne gjenvinnbart beløp. Det er tre unntak:

- Dersom bruksverdi eller VVFSU overstiger balanseført verdi, er det ikke nødvendig å beregne det andre beløpet (IAS 36.19)
- Dersom VVFSU ikke lar seg beregne på en pålitelig måte, kan bruksverdi benyttes som gjenvinnbart beløp (IAS 36.20)
- Dersom VVFSU er kjent, og det ikke er grunn til å tro av bruksverdien er vesentlig høyere, kan VVFSU benyttes som gjenvinnbart beløp (IAS 36.21)

For å kunne foreta en meningsfull sammenligning av VVFSU, bruksverdi og balanseført verdi, må det være samsvar mellom kontantstrømmer og eiendeler og forpliktelser som ligger til grunn for fastsettelsen av alle disse tre størrelsene. Nedenfor ser vi derfor nærmere både på estimering av bruksverdi og VVFSU samt fastsettelse av balanseført verdi for en KGE.

24.5.1 Bruksverdi

Bruksverdi er nåverdien av fremtidige kontantstrømmer som forventes å oppstå av en eiendel eller en KGE. Bruksverdien beregnes ved en metode hvor en:

- Estimerer fremtidige kontantstrømmer
- Diskonterer kontantstrømmene med et markedsbasert avkastningskrav

Beregning av bruksverdi har mange likheter med en tradisjonell verdsettelse hvor det benyttes en diskontert kontantstrømmetode, men IAS 36 har enkelte konkrete krav til bruksverdiregningen slik at bruksverdi kan avvike fra en tradisjonell markedsbasert verdsettelse.

I en bruksverdiregning er det til en viss grad grunnlag for å vektlegge selskaps-spesifikke forutsetninger, men bruk av forutsetninger som avviker fra markedssynet må være berettiget og ha grunnlag i at selskapet kan utnytte den aktuelle eiendelen bedre enn andre markedsaktører. Det er ikke grunnlag for å erstatte et markedssyn med et eget mer optimistisk syn på fremtidig bransjeutvikling. Bruksverdi vil derfor normalt ikke være vesentlig forskjellig fra virkelig verdi. Sammenhengen mellom virkelig verdi og bruksverdi er nærmere omtalt i eget punkt nedenfor.

Estimere fremtidig kontantstrøm

Når et selskap skal beregne bruksverdien, må det estimere de fremtidige kontantstrømmene som selskapet forventer å motta fra eiendelen og hensynta forventninger om mulig variasjon i beløp eller tidfesting for disse fremtidige kontantstrømmene (IAS 36.30).

Kontantstrømmene deles opp i en:

- Eksplisitt periode
- Ekstrapoleringsperiode (terminalledd)

Kontantstrømmene i den eksplisitte perioden skal som utgangspunkt være basert på de siste finansielle budsjetter/prognoser som er fastsatt av ledelsen. Den eksplisitte perioden skal omfatte en periode på høyst fem år, med mindre en lengre periode er berettiget. Deretter fremskrives kontantstrømmene ved å ekstrapolere budsjettene/prognosene. Dette omtales ofte som terminalleddet.

Terminalleddet representerer nåverdien av kontantstrømmene etter den eksplisitte perioden. Terminalleddet kan representere kontantstrømmer over en bestemt periode (for eksempel kontantstrømmer fra år 5 til år 20) eller representere nåverdien av evigvarende kontantstrømmer. Kontantstrømmer av en fastsatt lengde er mest vanlig ved nedskrivningstesting av enkelteideler (for eksempel skip og bygninger), mens evigvarende kontantstrømmer er vanlig ved nedskrivningstesting av goodwill. Mange verdsettelsesmodeller forutsetter at parameterne i terminalleddet er i en langsiktig stabil situasjon. Dersom det ikke er tilfellet, må man vurdere effekten dette vil ha på terminalleddet – det kan for eksempel være behov for oppsplitting i flere terminalledd.

Det er en grunnleggende forutsetning at kontantstrømmene er basert på rimelige og dokumenterbare forutsetninger som representerer ledelsens beste estimat. Ledelsen må kunne bygge bro mellom tidligere resultater og fremtidige estimater, og forklare avvik mellom historiske tall og fremtidig utvikling (IAS 36.34). Dette kan for eksempel begrunnes i forventninger om prisutvikling i markedet, forventninger om selskapets markedsandel, nye konkurrerende produkter osv. Ekstern dokumentasjon skal tillegges størst vekt (IAS 36.33), og det må derfor sees hen til eksterne analyser av bransjeutvikling og makroutvikling for øvrig. Når det gjelder terminalleddet angir IAS 36 eksplisitt at det normalt skal anvendes en stabil eller fallende vekstrate og at vekstraten ikke skal overstige den langsiktige vekstraten for produktene, bransjen eller landet eller landene som selskapet driver i (IAS 36.33). Vekstratene kan også være null eller negativ (IAS 36.36). Dette har sin begrunnelse i at et selskap på lang sikt neppe kan vokse raskere enn den generelle økonomien. Forskjeller i avkastning mellom ulike selskaper og bransjer forventes å avdempes over tid. Superprofitt kan ikke forventes å vare evig.

Ledelsen må også kunne forklare eventuelle avvik mellom tidligere budsjetter/prognoser og faktiske oppnådde resultater. Vedtatte budsjetter/prognoser kan ikke ukritisk legges til grunn i nedskrivningstesten. Det kan være behov for justeringer,

for eksempel dersom selskapet har tradisjon for å være svært optimistisk i sin budsjettering eller ikke i tilstrekkelig grad har tatt hensyn til ekstern dokumentasjon.

Teorieksempel 24.8: Sammenligning av budsjett mot historiske resultater

Et selskap skal foreta en nedskrivningstest per 31.12.23 og skal i den forbindelse vurdere om de ledelsesgodkjente budsjettene kan legges til grunn for nedskrivningstesting.

Selskapet sammenligner faktiske resultater for 2022 med historiske budsjetter for 2022, og ser at de historisk har vært svært optimistiske i sin budsjettering:

Budsjetterings år	2023 Budsjett	2023 Realisert	Realisert/Budsjett
2022	120	100	83 %
2021	200	100	50 %
2020	300	100	33 %
2019	400	100	25 %
2018	500	100	20 %

Fjorårets budsjett estimerte et resultat på 120 for 2023, mens det faktiske resultatet ble på 100. Når selskapet ser på eldre budsjetter, var de enda mer optimistiske for resultatet for 2023. I 2018 budsjetterte selskapet med et resultat på 500 for 2023 mens faktisk resultat ble bare 20 % av dette budsjetterte resultatet.

Selskapet gjør en tilsvarende analyse for 2019 til 2021 og ser at de også for tidligere år har vært for optimistiske i sine budsjetter.

På bakgrunn av den utførte analysen konkluderer selskapet med at de må justere ned de ledelsesgodkjente budsjettene når de gjennomfører nedskrivningstesten for 2023

Det er ikke unormalt, at historiske resultater avviker fra prognoser. Dette er ikke overraskende ettersom prognosene representerer et punktestimat i et stort utfallsrom. Problemet er om en systematisk bommer. Bruk av formler for matematisk eller statistisk forventning (sannsynlighetsvektet snitt av ulike utfall), som vist i figur 24.3, er ment å sikre mot systematiske feil i prognosene. I mange tilfeller mangler selskapene grunnlag for å bruke statiske metoder for å beregne forventningsverdien for langsiktige prognoser. Fra psykologi og sosiologi vet vi at det er svært krevende å være nøytral i vurderingene av fremtiden. I tillegg kan ledelsen ha motivasjon, herunder kompensasjonsordninger, som gjør at det blir enda vanskeligere å være nøytral.

Ideelt sett ønsker en å finne den matematiske eller statistiske forventningsverdien, men det er vanskelig å identifisere hele utfallsrommet og anslå pålitelige sannsynligheter for de ulike utfallene. Det er enklere for kortsiktige prognoser enn for langsiktige prognoser. Manglende langsiktige statistiske prognosemetoder gjør at selskapene må se hen til de analysemetodene de generelt bruker for bedriftsøkonomiske og strategiske beslutninger som investeringer, oppkjøp og lignende. Ved vurdering av forventningsverdier må selskapene bruke all tilgjengelig informasjon,

og særlig informasjon som gir et representativt grunnlag for å vurdere fremtiden. Det er kjernen i strategisk analyse.

Et viktig verktøy i strategisk analyse er scenarioanalyser. Ofte ser vi at det i praksis utarbeides et normalscenario som justeres med en beskjedne prosentsats for å uttrykke et bedre og et dårligere utfall. Det er ofte ikke en god tilnærming. Formålet med scenarioanalysen er å integrere reell innsikt i og forståelse av så mange som mulig av de aktuelle variable faktorer. Scenarier er hverken spådommer eller forutsigelser om hvordan fremtiden faktisk vil arte seg. Det er mer korrekt å betrakte scenarier som systematiske og strukturerte beskrivelser av alternative og mulige fremtidsutfall. Scenarioanalyser er altså et verktøy som er nyttig i å etablere en forventningsverdi, men det er like fullt et subjektivt anslag.

Det er imidlertid mange utfordringer med scenarioanalyser. For eksempel er det en risiko for at «base case» er feilaktig, at sentrale faktorer er oversett, av variablene er feilaktig vektet, at korrelasjoner mellom variablene ikke er hensyntatt, mv. Det kan også være at ledelsens iboende optimisme har påvirket sannsynlighetene som tillegges de ulike utfallene på en tendensiøs måte.

$$V = \sum_{t=1}^T \frac{E(CF_t)}{(1+r)^t}$$

The diagram shows the equation $V = \sum_{t=1}^T \frac{E(CF_t)}{(1+r)^t}$ on the left. Three lines branch out from the $E(CF_t)$ term to the right, each labeled with "x %". Each line points to a box containing the formula $\sum_{t=1}^T \frac{CF_t}{(1+r)^t}$. To the right of these boxes is a legend:

- V: Vektet verdi
- E(CF): Sannsynlighetsvektet kontantstrøm
- r: Avkastningskrav
- t: År
- CF_t: Kontantstrøm i år

Figur 24.3 Scenarioanalyser og beregning av gjenvinnbart beløp.

Estimatet på fremtidige kontantstrømmer inkluderer (IAS 36.39):

- Inngående kontantstrømmer ved fortsatt bruk av eiendelen/KGE-en
- Utgående kontantstrømmer som er nødvendig for å generere de inngående kontantstrømmene ved fortsatt bruk, samt kontantstrømmer som kan henføres til eiendelen/KGE-en på en rimelig og ensartet måte
- Eventuelt netto kontantstrøm ved avhending av eiendelen ved utløpet av brukstiden

Når det gjelder utgående kontantstrømmer er det viktig at alle utgifter som bidrar til fremtidige inngående kontantstrømmer tas med. Dersom det legges til grunn vekst i fremtidige inntekter, må utgående kontantstrømmer reflektere nødvendige vedlikeholdsinvesteringer og eventuell økning i arbeidskapital som er nødvendig. Siden en KGE er definert som den minste enheten som genererer uavhengige inn-

gående kontantstrømmer, vil normalt alle inntekter bli allokert til ulike KGE-er. Det er ikke krav om at en KGE genererer uavhengige utgående kontantstrømmer, og utgående kontantstrømmer inkluderer både de som kan knyttes direkte til eiendelen/KGE-en og de som kan henføres på en rimelig og ensartet måte.

Teorieksempel 24.9: Utgående kontantstrømmer i bruksverdiberegning

ESMA publiserer utvalgte beslutninger tatt av de ulike regnskapstilsynene i Europa. I 2013 publiserte ESMA en beslutning knyttet til fastsettelse av utgående kontantstrømmer. Det aktuelle selskapet hadde inkludert alle direkte kostnader og allokert en andel av generelle salgs- og administrasjonskostnader, mens kostnader til utvalgte ledende ansatte i administrasjonen (økonomidirektør, IT-direktør, HR-sjef mfl.) var holdt utenfor. Selskapet argumenterte med at kostnadene relaterte seg til hele selskapet og ikke de ulike KGE-ene. Dersom en KGE ble solgt, ville de aktuelle funksjonene fortsatt bli værende hos selskapet. Den aktuelle tilsynsmyndigheten var ikke enig i selskapets vurderinger og påpekte at det ikke er krav om at utgående kontantstrømmer er uavhengige. Kostnader skal allokere til KGE-er når de kan henføres på en rimelig og ensartet måte og siden selskapet kunne allokere øvrige indirekte kostnader, var det grunnlag for allokering av kostnadene. Videre påpekte tilsynsmyndigheten at siden alle inntekter var inkludert i de ulike KGE-ene, var det ikke grunnlag for å holde noen kostnader utenfor.

Kilde: ESMA, Report, 13th Extract from the EECS's Database of Enforcement, 3. April 2013.

I en bruksverdiberegning er det eiendelen i sin nåværende tilstand som skal vurderes (IAS 36.44). IAS 36.45 tillater derfor ikke at det tas hensyn til:

- Fremtidige forbedringer eller oppgraderinger som vil bedre eiendelens/KGE-ens inntjening
- Kostnadsbesparelser som følge av fremtidig restrukturering som selskapet ennå ikke har forpliktet seg til

Det følger imidlertid av IAS 36 at utgående kontantstrømmer som er «nødvendig for å opprettholde nivået av økonomiske fordeler som forventes å oppstå av eiendelen i dens nåværende tilstand» likevel skal inkluderes (IAS 36.49). Ekspansjonsinvesteringer og oppgraderinger vil derfor måtte skilles fra nødvendige vedlikeholdsinvesteringer.

Når det gjelder restruktureringer, er det sammenheng mellom IAS 37 og IAS 36. Når vilkårene for å innregne en omstrukturingsavsetning etter IAS 37 er oppfylt, vil estimatet for fremtidige kontantstrømmer i nedskrivningstesten også inkludere effekter av omstruktureringen (IAS 36.47).

Begrensningene i mulighetene til å ta hensyn til fremtidige oppgraderinger og restruktureringer skaper en rekke praktiske avgrensingsproblemer. Oppgraderinger og restruktureringer må skilles fra vedlikeholdsinvesteringer, løpende

forbedringer og mindre effektiviseringstiltak som kan hensyntas. Begrensningene medfører også at det kan være behov for å justere kontantstrømprøgnosene som inngår i nedskrivningstesten sammenlignet med de styregodkjente budsjettene.

Det finnes mange norske selskaper med internasjonal virksomhet hvor det er transaksjoner i en rekke forskjellige valutaer. Spørsmålet om hvordan kontantstrømmer i ulike valutaer skal håndteres, er derfor høyst relevant. Etter IAS 36.54 skal fremtidige kontantstrømmer estimeres i den valuta de vil bli generert, og diskonteres ved bruk av en diskonteringsrente som er relevant for den aktuelle valutaen. Deretter omregnes nåverdien i utenlandsk valuta til funksjonell valuta ved bruk av spotkurs. Dette er ofte en krevende øvelse, da virksomheten først skal behandle hver fremmed valuta separat, og i neste steg slå disse sammen ved beregning av bruksverdien.

Diskonteringsrente

Ved beregning av bruksverdi skal fremtidige kontantstrømmer diskonteres med den rente som reflekterer gjeldende markedsvurderinger av pengers tidsverdi og eiendelens særskilte risiko (IAS 36.55). Det er ikke en selskapsspesifikk diskonteringsrente, men en bransje- eller eiendelsspesifikk markedsrente, som skal fastsettes.

Når diskonteringsrenten ikke er observerbar i markedet, hvilket den normalt ikke er, må den estimeres. Det må være konsistens mellom kontantstrømmene i bruksverdeberegningen og diskonteringsrenten. Ettersom finansieringsutgifter ikke skal hensyntas i kontantstrømmen, må det benyttes et avkastningskrav for totalkapitalen. Den klart mest utbredte metoden i praksis er å beregne WACC («weighted average cost of capital») som er en vektning av egenkapital- og gjeldsavkastningskrav.

WACC består av følgende komponenter:

Figur 24.4 Vektet kapitalavkastningskrav - WACC

Denne sammenhengen kan omskrives til følgende matematiske formel:

$$WACC = \frac{D}{V}k_d(1-t) + \frac{E}{V}k_e$$

der

WACC = Totalavkastningskrav

D/V = Markedsverdi av gjeld / «Enterprise Value»

E/V = Markedsverdi av egenkapital / «Enterprise Value»

K_d = Selskapets gjeldskostnad

K_e = Avkastningskravet til egenkapitalen
 t = Skattesats

Merk at WACC her er beregnet som et nominelt etter-skatt-avkastningskrav. Skatt i avkastningskravet er nærmere omtalt nedenfor.

IAS 36 inneholder i Appendix A krav, som virksomheten skal ta høyde for ved fastsettelse av WACC. Dette innebærer blant annet at virksomheten ved fastsettelsen av WACC skal vurdere virksomhetens gjennomsnittlige egenkapital- og gjeldskostnader, og at disse skal justeres for å gjenspeile markedets vurdering av de særskilte risikofaktorene knyttet til eiendelens estimerte kontantstrømmer, og ekskludere risikofaktorer som ikke er relevant for eiendelens estimerte kontantstrømmer (IAS 36.A17-18)

Diskonteringsrenten skal fastsettes konkret for den eiendelen eller KGE-en som skal testes for nedskrivning, og det må etableres egne avkastningskrav for hver KGE. I konglomerater med virksomheter på tvers av landegrensene vil en forvente forskjeller i diskonteringsrenten på grunn av variasjoner i lokalt rentenivå og ulike risikopremier. I tillegg til å følge kravene i IAS 36, bør diskonteringsrenten også følge anbefalt praksis i finanst teori.

a. Nærmere om egenkapitalavkastningskravet

Beregningen av egenkapitalavkastningskravet eller egenkapitalkostnaden inneholder en rekke skjønsmessige valg og vurderinger og er den vanskeligste delen av WACC-beregningen. Det finnes flere modeller for å estimere avkastningskravet til egenkapitalen. Kapitalverdimodellen CAPM (The Capital Asset Pricing Model) er den mest kjente, og den mest brukte i praksis. Det finnes også alternative modeller som er akseptable og mulig også bedre. Fordelen med CAPM er at den er praktisk håndterbar, godt kjent og at mange bruker den.

I det følgende vil CAPM bli brukt som utgangspunkt for beregning av avkastningskravet til egenkapitalen. Ifølge CAPM kan egenkapitalkostnaden skrives som:

$$k_e = R_f + \beta(R_m - R_f)$$

der

R_f = Risikofri rente

R_m = Avkastning på en markedsportefølje eller indeks

$R_m - R_f$ = Meravkastning ved å investere på børsen eller markedets risikopremie

β = Egenkapitalbeta

Mange velger å bruke renten på 10-årig statsobligasjonsrente som anslag på risikofri rente (R_f). Dette er ofte et greit utgangspunkt. Merk at det likevel kan bli feil dersom en stor andel av kontantstrømmene kommer veldig nært i tid. I så fall må risikofri rente baseres på en statsobligasjon med kortere løpetid.

Det finnes ulike tilnæringer for å estimere avkastning på markedsportefølje (R_m). De har alle sine fordeler og ulemper. Det er viktig at måten man har estimert denne på henger sammen med den risikofrie renten. Brukes dagens risikofrie rente kan det bli feil å benytte et historisk gjennomsnitt på markedspremien. Det publiseres eksterne analyser på risikopremie.

Egenkapitalbeta er et mål på en aksjes risiko relativt til aksjemarkedet. En egenkapitalbeta på 1,2 betyr at når markedet går opp eller ned med 1 %, så forventes aksjen å endre seg med 1,2 %. Det er viktig å skjønne forskjellen på egenkapitalbeta og eiendelsbeta. En eiendelsbeta er den egenkapitalbeta et selskap ville hatt dersom det var gjeldfritt. Selv om to selskaper ellers er helt identiske, vil det likevel være større risiko forbundet med å investere i det selskapet som har høyest gjeldsgrad. Ved å justere for gjeldsgrad kan man estimere egenkapitalbeta. Formelen under viser sammenhengen:

$$\text{Egenkapitalbeta} = \text{Eiendelsbeta} \cdot \frac{1}{\text{Egenkapitalandel}}$$

Dersom vi observerer at bransjens eiendelsbeta er 0,6 og antar en egenkapitalandel på 50 % gir dette en egenkapitalbeta på $0,6 \times (1 / 0,5) = 1,2$. Data for beta i ulike bransjer publiseres eksternt. En rent teknisk beregning av beta kan i gitte situasjoner gi urimelige verdier og må anvendes med forsiktighet.

Det kan også være aktuelt å justere egenkapitalavkastningskravet beregnet etter CAPM for likviditetspremie, small-cap-premie og landrisikopremie.

For små selskaper bør diskonteringsrenten vurderes tillagt en small-cap-premie som følge av at små selskap kan tenkes å være sårbare for konjunktursvingninger, har mindre åpenhet i informasjonen til investor og således at det er en høyere risiko for negative overraskelser.

Likviditetspremie er en premie for å kompensere investor for innlåsningsrisikoen ved en mindre likvid investering, og hvor det er relativt dyrt eller vanskelig å komme ut av investeringen.

I praksis omtales ofte small-cap- og likviditetspremie om hverandre. Dette kan skyldes at små selskap i snitt også er mindre likvide enn store selskap. Det må påses at en ikke justerer dobbelt for samme risiko dersom en legger til både small-cap-premie og likviditetspremie.

Det kan også være aktuelt å legge til landrisikopremie ved investeringer i mindre modne og velutviklede markeder. Ved vurdering av landspesifikk risiko vurderes forhold som makroøkonomisk stabilitet, politisk stabilitet og forutsigbarhet i rammebetingelser (som for eksempel skatteregler og tollregler) og etniske og religiøse forhold. Det finnes eksterne analyser på landrisikopremier², men man må også vurdere spesielle forhold i bransjen og den konkrete situasjonen.

b. Nærmere om gjeldsavkastningskravet

Diskonteringsrenten skal gjenspeile markedsforholdene på balansedagen (IAS 36.55), og skal være uavhengig av selskapets kapitalstruktur og hvordan selskapet har finansiert eiendelen (IAS 36.A19). Det vil si at gjeldsavkastningskravet prinsipielt skal representere lånerenten på balansedagen for en aktør med en normal kapitalstruktur for bransjen. Selskapets marginale lånerente kan være et naturlig utgangspunkt for analysen av gjeldsavkastningskravet, men det må vurderes om lånebetingelsene (marginen) representerer marginen ved en eventuell refinansiering på balansedagen, og om det er selskapsspesifikke forhold som gjør at selskapet har en annen lånerente enn en typisk aktør i bransjen.

c. Nærmere om vekting av egenkapital- og gjeldsavkastningskravet

WACC er en vekting av egenkapital- og gjeldsavkastningskravet. Diskonteringsrenten skal være uavhengig av selskapets kapitalstruktur, og i vektingen bør derfor normalisert kapitalstruktur i bransjen legges til grunn. Det finnes eksterne analyser på egenkapital- og gjeldsandel for ulike bransjer.

d. Oppsummering diskonteringsrente

Teorieksempel 24.10: Beregning av WACC

Et selskap legger følgende forutsetninger til grunn ved beregning av diskonteringsrenten:

Forutsetninger	
Risikofri rente (R_f)	3 %
Påslag kredittrisiko finansiell gjeld	2 %
Gjeldsandel (D/V)	50 %
Egenkapitalandel (E/V)	50 %
Egenkapitalbeta (β)	1,2
Markedets risikopremie ($R_m - R_f$)	6 %
Skattesats (t)	22 %

2 Estimater på landrisikopremie finnes for eksempel i «Duff&Phelps International Valuation Handbook». Damodaran publiserer også estimater på landrisikopremie på sine nettsider <http://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/>

Selskapet har vurdert det slik at det ikke er nødvendig å foreta justeringer for andre risikoer som small-cap-, likviditets- og landrisikopremie. WACC beregnes da etter følgende formel:

$$WACC = \frac{D}{V} k_d (1 - t) + \frac{E}{V} k_e$$

Dette gir en nominell diskonteringsrente etter skatt på 7,05 % [50 % x (3 % + 2 %) x (1 - 22 %) + 50 % x (3 % + 1,2 x 6 %)]

Det understrekes at til tross for at det foreligger formler for avkastningskrav, er fastsettelse av avkastningskrav (diskonteringsrente) en øvelse som krever skjønn. Det er mange forutsetninger i modellene som må estimeres. De benyttede forutsetningene må kunne underbygges, og det bør brukes en konsistent tilnærming til estimering av forutsetningene over tid. Det bør foretas en rimelighetsvurdering både av egenkapitalavkastningskravet og gjeldsavkastningskravet, samt konsistensen mellom disse. Egenkapitalavkastningskravet vil være høyere enn gjeldsavkastningskravet.

Det er også viktig å foreta en overordnet vurdering av om avkastningskravet som beregnes synes rimelig og i samsvar med markedets avkastningskrav til den aktuelle virksomheten/eiendelen som skal testes for nedskrivning.

Nærmere om skatt

I henhold til IAS 36 skal nedskrivningsvurderinger foretas før skatt. Det vil si at det benyttes før-skatt-kontantstrømmer og før-skatt-avkastningskrav. Dette skal i prinsippet gi samme svar som en etter-skatt-beregning hvor etter-skatt-kontantstrømmer er diskontert med etter-skatt-diskonteringsrente. I praksis foretas beregningene som regel etter skatt, og dette er akseptabelt dersom beregningen er foretatt slik at den ikke gir vesentlig avvik fra en før-skatt-beregning. Riktig håndtering av skatt er vanskelig uansett om beregningen foretas før eller etter skatt.

Utfordringen med en før-skatt-beregning er at det er krevende å beregne et før-skatt-avkastningskrav. CAPM og WACC beregnet som beskrevet ovenfor, gir et etter-skatt-avkastningskrav. Før-skatt-avkastningskravet er ikke nødvendigvis likt et etter-skatt-avkastningskrav oppjustert med skattesats. Oppjustering av skattesats kan være en rimelig tilnærming dersom:

- Nedskrivningstesten gjelder en eiendel/KGE med evigvarende kontantstrøm med ingen eller lav vekst, og
- Skattemessige og regnskapsmessige avskrivninger er rimelig sammenfallende

I en etter-skatt-beregning skaper utsatt skatt utfordringer. Det må tas hensyn til utsatte skatteposisjoner enten i kontantstrømmen eller i balanseført verdi. Det er generelt to tilnærminger som kan være akseptable i en etter-skatt-beregning:

- Legg inn faktisk estimat på betalbar skatt i kontantstrømmene (hensyntatt reversering av midlertidige forskjeller), og ta hensyn til (nåverdien) av utsatt skatt i balanseført verdi
- Ta inn en kalkulatorisk betalbar skatt basert på en forutsetning om at skattemessig verdi tilsvarer bruksverdien. Dette krever en iterativ beregning. Utsatt skatt hensyntas ikke i balanseført verdi av KGE-en

For enkelte selskaper kan riktig behandling av utsatt skatt ha stor betydning for nedskrivningstesten. Dette er aktuelt for selskaper i bransjer som har en høy skattesats, f.eks. olje og gass. For selskap hvor det er små forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig resultat, vil ofte praktiske forenklinger kunne foretas uten vesentlig effekt.

Dersom et selskap foretar nedskrivningstesten etter skatt, må selskapet fortsatt opplyse om hva som er den tilsvarende før-skatt-diskonteringsrenten.

24.5.2 Virkelig verdi fratrukket salgsutgifter (VVFSU)

Når VVFSU skal estimeres, skal virkelig verdi estimeres i samsvar med IFRS 13. Salgsutgifter skal estimeres i samsvar med IAS 36.

Virkelig verdi er en markedsbasert og ikke en selskapsspesifikk måling, og det følger eksplisitt av IFRS 13 at det er en salgsverdi («exit»-verdi). IFRS 13 definerer virkelig verdi som:

Den pris som ville blitt oppnådd ved salg av en eiendel eller betalt for å overføre en forpliktelse i en velordnet transaksjon mellom markedsdeltakere på måletidspunktet.

For ikke-finansielle eiendeler skal virkelig verdi reflektere en markedsdeltakers beste mulige bruk («highest and best use») av eiendelene selv om dette ikke er i samsvar med selskapets nåværende bruk av eiendelen. Et selskaps nåværende bruk av en ikke-finansiell eiendel forutsettes imidlertid å være den best mulige bruken av eiendelen, med mindre markedet eller andre faktorer antyder at en annen bruk av markedsdeltakere ville maksimert verdien av eiendelen (IFRS 13.29).

IFRS 13 angir ikke en bestemt metode for fastsettelse av virkelig verdi, men fokuserer på de inndata som benyttes og at man maksimerer bruken av rele-

vante observerbare inndata og minimerer bruken av ikke-observerbare inndata (IFRS 13.61). Både markedsbaserte, kostbaserte og inntektsbaserte metoder kan være aktuelle.

Det er ikke krav om at det foreligger observerbare markedsverdier. IFRS 13 tillater også bruk av selskapets egen input, så lenge formålet om at verdien representerer en «exit»-verdi for en markedsaktør, er oppfylt. Dette betyr at en diskontert kontantstrømmodell kan være en aktuell verdsettelsesmetode hvis det er en verdsettelsesmodell som typisk brukes for å verdsette den aktuelle eiendelen eller virksomheten. Kontantstrømmene skal reflektere de kontantstrømmene som en markedsaktør ville lagt til grunn.

Virkelig verdi kan estimeres internt eller kan være basert på en ekstern verdsettelse. Det bemerkes at eksterne verdsettelse ikke nødvendigvis vil representere virkelig verdi. Eksterne verdsettelse, som eiendomstakster og megleranslag på skip, må være utarbeidet i samsvar med IFRS 13 for at de kan anses som virkelig verdi for regnskapsmessige formål.

Mens transaksjonsutgifter ikke er en del av en virkelig-verdi-måling etter IFRS 13, skal salgsutgifter trekkes fra i nedskrivningsvurderinger. Eksempler på slike utgifter er utgifter til juridisk bistand, avgifter forbundet med transaksjonen, utgifter til fjerning av eiendelen og andre marginale utgifter direkte knyttet til å bringe eiendelen/KGE-en i salgsklar stand. Sluttvederlag til ansatte og utgifter knyttet til nedskjæring eller omstrukturering av et selskap etter avhending av eiendelen/KGE-en, er imidlertid ikke for salgsutgifter å regne da det ikke er utgifter direkte knyttet til avhending (IAS 36.28).

24.5.3 Bruksverdi versus VVFSU

Virkelig verdi er forskjellig fra bruksverdi på flere områder. Virkelig verdi reflekterer en markedsaktørs forutsetninger, mens bruksverdien kan reflektere forhold som er særegne for selskapet. Som nevnt ovenfor kan det i visse tilfeller være slik at både virkelig verdi og bruksverdi estimeres basert på en diskontert kontantstrømmodell, men inputen kan like fullt være forskjellig.

For eksempel vil følgende faktorer kunne hensyntas i en bruksverdiberegning, men normalt ikke i beregning av VVFSU (IAS 36.53A):

- Tilleggsverdi ved at det eies en portefølje av eiendeler
- Synergier mellom eiendelen som blir målt og andre eiendeler
- Juridiske rettigheter eller rettslige restriksjoner som kun gjelder nåværende eier
- Skattemessige fordeler og ulemper som kun gjelder nåværende eier

Det understrekes at selv om det til en viss grad er grunnlag for å vektlegge selskaps-spesifikke forutsetninger, må avviket fra markedssynet være berettiget og ha grunnlag i at selskapet kan utnytte den aktuelle eiendelen bedre enn andre markedsaktører. Det vil derfor normalt ikke forventes at bruksverdi og virkelig verdi avviker betydelig fra hverandre.

Det er også enkelte kontantstrømmer som kan inkluderes i en virkelig verdi beregning dersom en markedsaktør ville ta hensyn til disse, selv om de ikke kan hensyntas i en bruksverdiberegning:

- Fremtidige forbedringer eller oppgraderinger som vil bedre eiendelens/KGE-ens inntjening
- Kostnadsbesparelser som følge av fremtidig restrukturering som selskapet fortsatt ikke har forpliktet seg til

Virkelig verdi kan derfor i enkelte tilfeller være høyere enn bruksverdien.

Teorieksempel 24.11: Verdi av nedslitt eiendom

En nedslitt eiendom leies ut. I en bruksverdiberegning vil utleieinntekter basert på dagens standard legges til grunn. I en virkelig verdi vurdering skal planlagte ombygginger og oppgraderinger hensyntas dersom en markedsaktør ville hensyntatt utviklingspotensialet i en eventuell salgstransaksjon.

24.5.4 Fastsettelse av balanseført verdi

En KGEs balanseførte verdi skal fastsettes i overensstemmelse med hvordan gjenvinnbart beløp er beregnet (IAS 36.75). Ved sammenligning av gjenvinnbart beløp mot balanseført verdi for å vurdere nedskrivning, må alle eiendeler (og eventuelt forpliktelser) som bidrar til kontantstrømmene som er hensyntatt i estimering av gjenvinnbart beløp, tas med i den balanseførte verdien. Dersom balanseført verdi undervurderes, for eksempel ved at eiendeler som inngår i KGE-en ikke medtas eller det feilaktig trekkes fra forpliktelser, vil dette kunne medføre at nedskrivningsbeløpet blir lavere enn reelt verdifall.

Konsistens mellom VVFSU, bruksverdi og balanseført verdi

Siden gjenvinnbart beløp er det høyeste av VVFSU og bruksverdi, er det nødvendig at disse er beregnet på en konsistent måte. Dette sikrer at det kan foretas en meningsfull sammenligning mellom VVFSU, bruksverdi og balanseført verdi. I de tilfeller hvor det skal foretas en nedskrivningstest av en enkelt eiendel, vil konsistens skape få utfordringer – det er en problemstilling som i stor grad relaterer seg til test av verdifall på goodwill eller for en KGE som består av en gruppe av eiendeler.

En KGEs balanseført verdi skal i utgangspunktet ikke omfatte forpliktelser, med mindre KGE-ens gjenvinnbare beløp ikke kan beregnes uten å ta hensyn til slike forpliktelser (IAS 36.76). Dersom for eksempel VVFSU kun kan fastsettes for en eiendel og en tilhørende forpliktelse fordi en kjøper vil overta forpliktelsen ved eventuell avhending, trekkes balanseført verdi av forpliktelsen fra både ved fastsettelse av bruksverdien og balanseført verdi (IAS 36.78).

Teorieksempel 24.12: Gjenvinnbart beløp og forpliktelser

Et selskap driver en gruve i et land hvor lovgivningen krever at eieren rehabiliterer grunnen når gruve driftet opphører. Gruven har en balanseført verdi på MNOK 140. Det er avsatt MNOK 50 i oppryddingsforpliktelser. Det foreligger en nedskrivningsindikator og det foretas en nedskrivningstest.

Selskapet har mottatt ulike tilbud om kjøp av gruve for rundt MNOK 80. I denne prisen er det hensyntatt at kjøperen vil overta plikten til å rehabiliterer grunnen. Avhendingsutgiftene for gruve er uvesentlig. Tilbudene anses å representere virkelig verdi.

Bruksverdien, uten oppryddingsutgifter, er estimert til MNOK 120. Ettersom VVFSU tar hensyn til oppryddingsutgifter, trekkes balanseført verdi av oppryddingsutgifter også fra i bruksverdien. Bruksverdien fastsettes derfor til MNOK 70.

Gjenvinnbart beløp er det høyeste av VVFSU og bruksverdien, og det utgjør dermed MNOK 80.

Ettersom gjenvinnbart beløp tar hensyn til oppryddingsforpliktelser, må disse også trekkes fra i balanseført verdi. Balanseført verdi fastsettes derfor til MNOK 90 (MNOK 140 - MNOK 50).

Balanseført verdi overstiger gjenvinnbart beløp og det innregnes et tap ved verdifall på MNOK 10.

Kilde: Basert på eksempel i IAS 36.78.

Av praktiske årsaker aksepteres det at en del eiendeler og forpliktelser som er utenfor IAS 36 (for eksempel fordringer, leverandørgjeld, avsetninger og pensjon) kan hensyntas ved estimering av gjenvinnbart beløp for en KGE (IAS 36.79).

Noen poster som typisk skaper utfordringer og hvor selskapene må være særlige påpasselige for å påse konsistens er:

- Arbeidskapital
- Avsetninger
- Forpliktelser (pensjonsforpliktelser mv.)
- Bruksretteieendeler og leieforpliktelser
- Kontantstrømsikring

Som regel beregnes bruksverdien med utgangspunkt i budsjetter/prognoser som er basert på regnskapsmessige resultater og ikke faktiske innbetalinger og utbetalinger. Det inkluderes også normalt en linje med «endring i arbeidskapital»

i bruksverdberegningen. I så tilfelle inkluderes arbeidskapitalposter i kontantstrømmene og arbeidskapital inkluderes i balanseført verdi.

Dersom utbetalinger som følge av avsetninger/forpliktelser er inkludert i kontantstrømmene ved beregning av bruksverdien, trekkes også balanseført verdi av forpliktelsen fra i balanseført verdi og motsatt.

Teorieksempel 24.13: Fastsettelse av balanseført verdi

Balanseført verdi av eiendelene i KGE X utgjør MNOK 110. I tillegg er det foretatt en avsetning for mulig tap av en rettsak på MNOK 15. Netto balanseført verdi av KGE X er MNOK 95.

Selskapet har estimert bruksverdien, som også utgjør gjenvinnbart beløp, for KGE X til MNOK 100. I kontantstrømmene er mulig utbetaling ved tap av rettsaken ikke hensyntatt.

Fordi gjenvinnbart beløp ikke tar hensyn til den mulige utbetalingen, hensyntas heller ikke avsetningen i balanseført verdi.

Balanseført verdi av KGE X utgjør MNOK 110, og det må innregnes et tap ved verdifall på MNOK 10.

Når det gjelder avsetninger og forpliktelser som er fremkommet ved å diskontere fremtidige kontantstrømmer, kan justeringer være påkrevet for å sikre konsistens mellom balanseført verdi og bruksverdi. For eksempel vil en avsetning etter IAS 37 ofte være diskontert med en lavere diskonteringsrente enn diskonteringsrenten i nedskrivningstesten. Særlig for avsetninger hvor utbetaling ligger langt frem i tid, kan effekten bli betydelig.

Teorieksempel 24.14: Justering for diskonterings effekter

Et selskap har foretatt en avsetning for en forventet utbetaling på 100 om 10 år. Den forventede utbetalingen er diskontert med 4 % og balanseført verdi av avsetningen er 68. Den forventede utbetalingen er hensyntatt i kontantstrømmene i bruksverdberegningen. I nedskrivningstesten er det benyttet en diskonteringsrente på 10 % og den forventede utbetalingen reduserer bruksverdien med 39. Dersom det ikke justeres for denne effekten av ulike diskonteringsrenter, er det en risiko for at det ikke foretas nedskrivning når det faktisk foreligger et verdifall.

Leieforpliktelser

En KGE kan inkludere bruksretteieendeler innenfor virkeområdet til IFRS 16. Bruksretteieendeler vurderes for nedskrivninger innenfor virkeområdet til IAS 36. I de fleste tilfeller vil en KGE, ved avhending, bli avhendet sammen med tilhørende leieavtaler. En vurdering av VVFSU for en KGE vil således hensynta de tilhørende leieavtalene og da også behovet for å foreta de kontraktmessige leiebetalingene. Dette medfører at den bokførte verdien av leieforpliktelsene må trekkes fra ved fastsettelse av den bokførte verdien av en KGE.

Videre er det ved fastsettelse av bruksverdi viktig å merke seg at leiebetalinger som reflekteres i leieforpliktelsene i balansen skal ekskluderes fra bruksverdbere-

regningen. Hvis bokført verdi av leieforpliktelsene trekkes fra for å komme frem til bokført verdi av en KGE, vil den samme bokførte verdien av leieforpliktelsene måtte trekkes fra bruksverdien. IAS 36 tillater ikke beregning av bruksverdi som en nettostørrelse direkte gjennom å redusere fremtidige kontantstrømmer med leiebetalinger, da dette medfører en risiko for feil som vil kunne oppstå som følge av forskjeller i diskonteringsrente anvendt i bruksverdiberegningen og diskonteringsrente anvendt til å beregne bokført verdi av leieforpliktelsene (IAS 36.78).

Det er viktig å merke seg at ikke alle leiebetalinger reflekteres i de bokførte leieforpliktelsene, for eksempel variable leiebetalinger og leiebetalinger knyttet til korte leieavtaler og leieavtaler med lav verdi. Derfor må slike betalinger fortsatt inkluderes i kontantstrømmene som legges til grunn ved beregningen av bruksverdien. I tillegg skal betalinger knyttet til serviceelementer også inkluderes i kontantstrømmene, med mindre selskapet har valgt å benytte det praktiske unntaket i IFRS 16, hvor selskapet ikke skiller serviceelementer fra leieelementer i leieavtalene. I så fall skal kun de variable betalingene knyttet til serviceelementer inkluderes i kontantstrømmene.

I mange tilfeller vil selskaper oppleve at lengden på de underliggende leieavtalene er kortere enn den perioden selskapet legger til grunn ved beregning av bruksverdien. I tilfeller der kontantstrømmene fra KGEen er avhengig av de underliggende leide eiendelene, må det i beregningen av bruksverdien legges til grunn at selskapet enten forlenger leieavtalene eller kjøper eiendeler for å erstatte de leide eiendelene ved utløpet av leieavtalene.

Teorieksempel 24.15: Nedskrivningstest av en KGE som inkluderer bruksretteiendeler

ESMA publiserer utvalgte beslutninger tatt av de ulike regnskapstilsynene i Europa. I 2022 publiserte ESMA en beslutning knyttet til en nedskrivningsvurdering av en KGE som inkluderte bruksretteiendeler.

Det aktuelle selskapet hadde vurdert at (i) bruksretteiendelene ikke genererte kontantstrømmer som var uavhengige fra de andre eiendelene i KGEen, og (ii) KGEen ville ved en eventuell avhendelse bli avhendet sammen med tilhørende leieavtaler. Som følge av dette trakk det aktuelle selskapet fra leieforpliktelsene ved fastsettelse av den bokførte verdien av KGEen. I tillegg beregnet selskapet bruksverdien ved å trekke estimerte leiebetalinger fra de estimerte kontantstrømmene til KGEen, og diskonterte deretter disse netto kontantstrømmene.

Videre anvendte selskapet som diskonteringsrente i bruksverdiberegningen en WACC fastsatt ved hjelp av CAPM. Selskapet hensyntok ikke anvendelsen av IFRS 16 i fastsettelsen av WACC. I stedet, ved fastsettelse av WACC, identifiserte selskapet et sett med sammenlignbare selskaper i samme bransje og estimerte en gjeldsgrad, uten å hensynta leieforpliktelsene. WACC-en hensyntok således ikke hvordan de leide eiendelene var finansiert av selskapet.

Den aktuelle tilsynsmyndigheten var ikke enig fremgangsmåten selskapet anvendte for å hensynta bruksretteiendelene i nedskrivningsvurderingen. Tilsynsmyndigheten konkluderte med at dersom den bokførte verdien av leieforpliktelsene skulle trekkes fra den bokførte verdien

til KGEen, skulle også det samme beløpet vært trukket fra det gjenvinnbare beløpet, heller enn å trekke leiebetalingene fra kontantstrømmene i bruksverdberegningen. Videre mente tilsynsmyndigheten at diskonteringsrenten anvendt i bruksverdberegningen måtte reflektere leieforpliktelsenes innvirkning på kapitalstrukturen og tilhørende gjennomsnittlige rentekostnad.

Kilde: ESMA, Report, 26th Extract from the EECS's Database of Enforcement, 17. mai 2022, Decision VII.

Kontantstrømsikring

Kontantstrømsikring er et annet område hvor konsistens er viktig. Her kan enten virkelig verdi av derivatet inkluderes i balanseført verdi av KGE-en og kontantstrømmene tar hensyn til de sikrede prisene, eller effektene av sikringsinstrumentet kan ekskluderes både fra balanseført verdi og fremtidige kontantstrømmer. Etter justering for eventuelle forskjeller i diskonteringsrente ved fastsettelse av virkelig verdi for derivatet og diskonteringsrenten brukt i nedskrivningstesten, vil de to alternativene kun medføre en oppjustering eller nedjustering av både balanseført verdi og gjenvinnbart beløp, og vil dermed ikke påvirke eventuelt tap ved verdifall. Det vil imidlertid ikke kunne forsvares å legge sikrede priser til grunn i kontantstrømmene uten å ta hensyn til virkelig verdi av derivatet i balanseført verdi av KGE-en.

Felleseiendeler

Et selskap kan ha en del felleseiendeler som ikke genererer uavhengige inngående kontantstrømmer, for eksempel et hovedkontor eller sentralt IT-utstyr, og hvor den balanseførte verdien ikke fullt ut kan henføres til en KGE (IAS 36.100). Verdien av disse skal også forsvares av de samme fremtidige kontantstrømmene som ligger til grunn for beregning av gjenvinnbart beløp for de ulike KGE-ene, og nedskrivningstestene må derfor ta hensyn til balanseført verdi av felleseiendel.

Det er gitt egne regler for hvordan felleseiendeler skal hensyntas i nedskrivningstesten. Hvis det er mulig å finne en rimelig og ensartet allokeringmetode, allokeres felleseiendelene til de aktuelle KGE-er. Dersom det ikke finnes et rimelig og ensartet grunnlag for allokering, testes først KGE-ene for verdifall (og eventuelt verdifall innregnes), før det foretas en samlet nedskrivningstest for felleseiendelene og de gruppene av KGE-er som eiendelene tilhører (IAS 36.102). Mens en test av nedskrivning av goodwill ikke kan foretas på høyere nivå enn segment, er det ingen tilsvarende grense for test av verdifall på felleseiendeler.

24.6 Innregning av tap ved verdifall

Dersom gjenvinnbart beløp er lavere enn balanseført verdi, må det foretas nedskrivning.

Det fremgår ikke av IAS 36 hvor i resultatoppstillingen en nedskrivning skal presenteres. IAS 1 *Presentasjon av finansregnskap* skal sålede tas i betraktning, hvilken kan medføre presentasjon på separat linje i resultatoppstillingen om dette er vesentlig for forståelsen av virksomhetens resultater.

Dersom goodwill er allokert til en gruppe av eiendeler/KGE-er, testes først den enkelte eiendel/KGE-en for verdifall dersom det foreligger indikatorer på verdifall for eiendelen/KGE-en. Eventuelt tap ved verdifall på den enkelte eiendel/KGE innregnes. Deretter testes gruppen av KGE-er og goodwill samlet (IAS 36.98). Eventuelt tap ved verdifall for fordeles så på verdien av eiendelene i denne rekkefølgen (IAS 36.104):

- Først nedskrives goodwill
- Deretter fordeles resterende nedskrivningsbeløp proratarisk på øvrige eiendeler basert på balanseført verdi (inkludert felleseiendeler dersom disse er allokert til KGE-er)

Den proratariske nedskrivningen skal likevel ikke medføre at en eiendel nedskrives til mindre enn eiendelens bruksverdi (dersom den kan fastsettes) eller VVFSU (dersom den kan fastsettes). Det verdifallet som i så tilfelle skulle vært fordelt på eiendelen, fordeles isteden på de øvrige eiendelene i KGE-en (IAS 36.105).

24.7 Reversering av verdifall

For alle eiendeler, unntatt goodwill, må det vurderes om det er indikasjoner på at tidligere innregnet verdifall ikke lenger eksisterer ved utløpet av rapporteringsperioden. Dersom det er slike indikasjoner, skal gjenvinnbart beløp beregnes, og tidligere nedskrivning skal reverseres og innregnes i resultatregnskapet dersom gjenvinnbart beløp er høyere enn balanseført beløp. Det understrekes at det er en plikt, og ikke bare en adgang, til å reversere tidligere nedskrivning når verdifallet ikke lenger eksisterer.

Nedskrivning av goodwill skal imidlertid ikke reverseres. Dette er begrunnet i at enhver økning i det gjenvinnbare beløpet i etterkant av nedskrivningen, mest sannsynlig vil være en økning i internt generert goodwill, snarere enn en reversering av det tidligere verdifallet (IAS 36.125).

Standarden angir en rekke indikatorer som må vurderes (IAS 36.111). Disse er i all hovedsak de samme som gjelder ved vurdering av verdifall (se tabell 24.3) men med motsatt fortegn. To indikatorer som skal vurderes ved vurdering av verdifall, inngår imidlertid ikke i oppstillingen av indikatorer med motsatt fortegn. Dette gjelder:

- Sammenligning av selskapets netto eiendeler med børsverdi
- Ukurans og fysisk skade

Ved reversering av verdifall, skal den økte verdien ikke overstige den balanseførte verdien som ville blitt beregnet (med fradrag for avskrivninger), dersom nedskrivning ikke var blitt foretatt tidligere (IAS 36.117).

Etter at det er foretatt nedskrivning, vil gjenvinnbart beløp kunne øke som følge av at kontantstrømmene kommer nærmere i tid. En reversering av verdifall skal reflektere at eiendelens/KGE-ens potensielle yteevne og fremtidige inntekspotensial er økt, og det er derfor ikke adgang til å reversere en tidligere nedskrivning kun på grunn av at diskonteringseffekten oppløses (IAS 36.116).

24.8 Nedskrivningsvurderinger og klimarelaterte forhold

Både i Norge og internasjonalt har det de senere årene blitt stadig mer fokus på rapportering av klimarelaterte forhold i regnskapet, og både Finanstilsynet og ESMA har hatt dette som et av sine prioriterte områder ved kontrollen av noterte selskapers finansielle rapportering. Særlig forhold knyttet til tap ved verdifall av ikke-finansielle eiendeler er trukket frem som et viktig område³. En vurdering av i hvilken grad klimarelaterte forhold potensielt vil kunne påvirke et selskaps nedskrivningsvurderinger krever betydelig grad av skjønn. Selskaper gir også betydelig grad av informasjon om klimarelaterte forhold utenfor finansregnskapet (f.eks. i styrets årsberetning og i bærekraftsrapporten), og dette vil også øke i omfang fremover med de nye kravene om rapportering i henhold til CSR/ESRSene. Tilsynsmyndighetene har stort fokus på at det er en rød tråd mellom informasjonen som blir gitt i øvrige deler av rapporteringen og de underliggende vurderinger og opplysninger som gis i regnskapet.

Under følger noen eksempler (ikke-uttømmende) på hvordan klimarelaterte forhold kan påvirke et selskaps nedskrivningsvurderinger og tilhørende opplysninger:

- Nedskrivningsindikatorer
 - Økt fokus på klimaendringer kan trigge regulatoriske endringer (utslippskrav, skatter og avgifter etc.) som igjen vil kunne påvirket et selskaps eiendeler eller kontantstrømmer negativt, f.eks. gjennom krav til endringer

³ Kontroll av noterte foretaks finansielle rapportering i 2023 (finansstilsynet.no).

- i driften, investering i ny og mer utslippsvennlig teknologi eller høyere produksjonskostnader
- Økt fokus på klimaendringer vil kunne påvirke ulike interessenters atferdsmønster, som investorer, forsikringsselskaper, leverandører, långivere og kunder. Dette vil f.eks. kunne føre til følgende nedskrivningsindikatorer:
 - En KGEs inntjening kan bli dårligere enn tidligere antatt som følge av endringer i kunders preferanser (kan påvirke etterspørsel og priser)
 - Økning i kostnader som følge av at leverandører viderefakturerer høyere produksjonskostnader, leverandører stopper å produsere visse type varer som selskapet er avhengig av eller ekstremvær som fører til økte vedlikeholdskostnader eller forsikringskostnader
 - Økning i markedsrenter og egenkapitalavkastningskrav kan føre til økte diskonteringsrenter
 - Markedsverdien av selskapet faller under den bokførte verdien som følge av investorer velger bort aksjer i bransjer med historisk høye utslipp
 - Selskapets egne utslippsmål kan indikere
 - Forringelse av eiendelers verdi, f.eks. dersom selskapet må kvitte seg med eiendelene for å nå egne utslippsmål
 - KGEens driftskostnader kan påvirkes negativt av utligning av CO₂-utslipp eller investeringer for å redusere bruk av strøm og vann
 - Fastsettelse av gjenvinnbart beløp (bruksverdiberegning)
 - Med den underliggende usikkerheten knyttet til fremtidige effekter av klimaendringer samt begrenset med historisk informasjon som forutsetningene kan vurderes mot, vil selskaper kunne ha betydelige utfordringer med å estimere effekten av klimaendringer på kontantstrømmer fremover. Ekstern dokumentasjon skal tillegges mest vekt, f.eks. eksternt observerbare og projiserte kraftpriser, karbonpriser osv.
 - Viktig å forstå hvorvidt investeringer for å nå nødvendige utslippsmål skal inkluderes i kontantstrømmene i bruksverdiberegningen eller ikke. Investeringer som er påkrevd for å kunne fortsette å bruke en eiendel (vedlikehold) skal hensyntas, mens investeringer som representerer forbedringer kun skal hensyntas om selskapet er pålagt å gjennomføre investeringen eller i vesentlig grad har påbegynt denne
 - Det kan være vesentlig usikkerhet eller betydelig skjønn knyttet til hvorvidt ulike scenarioer knyttet til klimaendringer vil inntreffe eller hvordan de vil kunne påvirke fremtidige kontantstrømmer. I et slikt tilfelle vil en forventet kontantstrømstilnærming basert på sannsynlighets-vektede scenarioer kunne gi mer pålitelig informasjon

- Som følge av usikkerhet knyttet til klimaendringer kan enkelte selskaper ha vanskeligheter for å estimere kontantstrømmer med tilstrekkelig nøyaktighet mer enn noen få år frem i tid
- Selskaper som er vesentlig påvirket av klimarisiko må vurdere effektene av slik risiko på terminalvekstleddet. Det kan i enkelte tilfeller til og med måtte vurderes om negative vekstrater skal legges til grunn som følge av vesentlig usikkerhet knyttet til klimarisiko
- Opplysninger
 - Der selskaper utøver skjønn og benytter forutsetninger med vesentlig estimatusikkerhet for å reflektere klimarisikoen i sin nedskrivningstest, bør dette reflekteres i noteopplysningene. Det er viktig å avdekke hvordan klimaendringer og klimarelaterte mål har blitt omsatt til forutsetninger og reflekteres i nedskrivningsvurderingen, alternativt hvorfor disse ikke er vurdert.
 - En sensitivitetsanalyse kan være nyttig for å forklare hvilken effekt en endring innenfor et rimelig mulighetsområde i en av de klimarelaterte forutsetningene vil kunne ha på merverdien, alternativt hvor mye forutsetningene må endres for å resultere i en nedskrivning.
 - Opplysninger om scenarioanalyser for å illustrere hvilke klimascenarioer som er lagt til grunn i nedskrivningsvurderingen samt illustrasjon av hvordan ulike scenarioer vil kunne slå ut vil kunne være nyttig informasjon for brukerne av regnskapet

24.9 Noteopplysninger

IAS 36 har omfattende krav til noteopplysninger om nedskrivningsvurderinger knyttet til goodwill og immaterielle eiendeler med ubestemt levetid. For øvrige eiendeler er opplysningskravene mer sparsomme. IAS 1 krever at det gis noteopplysninger om estimatusikkerhet, og det kan derfor være nødvendig å gi informasjon om estimatusikkerhet også for andre eiendeler enn goodwill og immaterielle eiendeler med ubestemt levetid.

Nedskrivningsvurderinger innebærer utstrakt bruk av skjønn. Informasjon om nedskrivningsvurderinger er relevante opplysninger for brukeren av regnskapet, men formålet med bestemmelsene er ikke nødvendigvis at brukeren skal kunne gjenskape verdsettelsen.

24.9.1 Generelle krav til opplysninger

I dette punktet omhandles krav til noteopplysninger som gjelder alle eiendeler og KGE-er som testes for verdifall i henhold til IAS 36, inkludert goodwill. For

goodwill og immaterielle eiendeler foreligger ytterligere opplysningskrav og disse er omtalt i eget punkt nedenfor.

De generelle notekravene i IAS 36 gjelder kun i situasjoner hvor det er foretatt nedskrivning eller reversering av nedskrivning. De mest sentrale notekravene er som følger:

- Det skal opplyses om de hendelser som førte til nedskrivning og det skal gis en beskrivelse av den nedskrevne eiendelen/KGE-en
- Det skal opplyses om gjenvinnbart beløp (balanseført verdi etter nedskrivning) for hver nedskrevet eiendel, og det skal opplyses om gjenvinnbart beløp er basert på bruksverdi eller VVFSU
 - Hvis den er basert på bruksverdi, skal det gis opplysninger om diskonteringsrente
 - Hvis den er basert på VVFSU, skal det gis opplysninger om nivå i virkelig-verdi-hierarkiet etter IFRS 13. Dersom det er en nivå 2- eller nivå 3-verdsettelse, skal det gis utfyllende opplysninger om benyttet metode og forutsetninger
- Det skal opplyses om nedskrivningsbeløp og reversering av nedskrivning som er innregnet i perioden for hver klasse av eiendeler og per segment (hvis selskapet er pliktig til å gi segmentinformasjon). Det skal opplyses om under hvilken post i resultatregnskapet nedskrivningsbeløpet eller reverseringen av nedskrivninger er ført

Standarden oppfordrer til, men krever ikke, at det gis ytterligere informasjon om forutsetninger som er benyttet i nedskrivningstesten. Dette gjelder uansett om nedskrivning er foretatt eller ikke.

For selskap som ikke har goodwill (eller goodwill utgjør ubetydelige beløp), og hvor de vesentligste eiendelene er varige driftsmidler, stiller IAS 36 ingen krav til noteopplysninger dersom det ikke er foretatt nedskrivning. IAS 1 krever som nevnt at det skal gis noteopplysninger om estimer hvor det foreligger en betydelig risiko for en vesentlig justering av balanseført verdi i neste periode, og det kan derfor være påkrevet med noteopplysninger utover de angitte kravene i IAS 36.

24.9.2 Opplysningskrav for KGE-er med goodwill eller immaterielle eiendeler med ubestemt levetid

Opplysningskravene omtalt i forrige punkt gjelder også for goodwill og immaterielle eiendeler med ubestemt levetid. For hver KGE hvor goodwill eller immaterielle eiendeler med ubestemt levetid utgjør betydelige beløp sammenlignet med samlet

balanseført verdi av goodwill eller immaterielle eiendeler med ubestemt levetid, skal det i tillegg opplyses om følgende for hver enkelt KGE (IAS 36.134):

- Balanseført verdi av goodwill eller immateriell eiendeler med ubestemt levetid
- Om grunnlaget for gjenvinnbart beløp er bruksverdi eller VVFSU
- Dersom bruksverdi ligger til grunn for gjenvinnbart beløp skal det opplyses om
 - Hver av de viktigste forutsetningene og ledelsens metode for å fastsette disse
 - Om forutsetningene gjenspeiler tidligere erfaringer og/eller eksterne informasjonskilder, eventuelt hvordan og hvorfor de skiller seg fra tidligere erfaringer og eksterne informasjonskilder
 - Lengden på den eksplisitte prognoseperioden, og hvis aktuelt en begrunnelse på hvorfor det er berettiget å benytte en periode på mer enn 5 år
 - Vekstrate utover den eksplisitte prognoseperioden
 - Diskonteringsrente
- Dersom VVFSU ligger til grunn for gjenvinnbart beløp skal det opplyses om
 - Hver av de viktigste forutsetningene og ledelsens metode for å fastsette disse
 - Om forutsetningene gjenspeiler tidligere erfaringer og/eller eksterne informasjonskilder, eventuelt hvordan og hvorfor de skiller seg fra tidligere erfaringer og eksterne informasjonskilder
 - Dersom en diskontert kontantstrømmodell benyttes skal det også opplyses om
 - Lengden på den eksplisitte prognoseperioden
 - Vekstrate utover den eksplisitte prognoseperioden
 - Diskonteringsrente
- Nivå i virkelig-verdi-hierarkiet

Som det fremgår ovenfor, er kravene til noteopplysninger stort sett samsvarende når gjenvinnbart beløp er basert på bruksverdi og når gjenvinnbart beløp er basert på VVFSU estimert ved bruk av diskontert kontantstrømmodell.

Noteopplysningskravene gjelder også dersom VVFSU basert på eksterne verddivurderinger ligger til grunn for gjenvinnbart beløp. Det vil si at de eksterne verddivurderingene må inneholde tilstrekkelig detaljert informasjon om verdsettelsen til at noteopplysningskravene kan overholdes. Det skaper noen ganger utfordringer i praksis.

Dersom goodwill eller immaterielle eiendeler med ubestemt levetid er fordelt på flere KGE-er, og beløpet som er fordelt per KGE ikke er betydelig sammenlignet med total verdi av goodwill eller immaterielle eiendeler med ubestemt levetid, er det ikke krav til å gi opplysninger per KGE. Men det er krav om å gi i hovedsak

de samme opplysningene for en gruppe av KGE-er som til sammen har betydelig goodwill eller immaterielle eiendeler med ubestemt levetid dersom nedskrivningsvurderinger for denne gruppen av KGE-er er basert på den (de) samme viktigste forutsetning(e) (IAS 36.135).

Standarden setter videre krav til sensitivitetsanalyse dersom en endring innenfor et rimelig mulighetsområde av en forutsetning, vil medføre nedskrivning av eiendelen eller KGE-en eller en gruppe av KGE-er som til sammen har betydelig goodwill eller immaterielle eiendeler med ubestemt levetid. I slike tilfeller skal det opplyses om:

- Beløpet som gjenvinnbart beløp overstiger balanseført verdi med («headroom»)
- Verdien som er henført til den aktuelle forutsetningen
- Beløpet som verdien til den aktuelle forutsetningene må endres med, for at gjenvinnbart beløp skal være lik balanseført verdi («break-even»-nivået)

Det er altså spesifikt angitt i IAS 36 hvilke sensitivitetsopplysninger som skal gis i de tilfeller hvor sensitivitetsanalyse er påkrevet. I praksis ser vi ofte at mange selskap ikke utarbeider sensitivitetsinformasjonen fullt ut i samsvar med standarden. For eksempel er det i praksis ikke uvanlig å opplyse om effektene på gjenvinnbart beløp dersom en forutsetning endres med X %, mens standarden krever at det opplyses om «break-even»-nivået. Det er også en del som ikke opplyser om «headroom» hvilket gjør at eventuell informasjon om endring i gjenvinnbart beløp er lite nyttig for brukeren.

Praksiseksempel 24.2 Noteopplysninger om nedskrivning av goodwill

Nedenfor er et utdrag fra Norsk Hydros note om nedskrivning av goodwill, inkludert sensitivitetsanalyse. Norsk Hydro opplyste i 2022-regnskapt om «headroom», kvantifiserte benyttede forutsetninger og opplyste om «break-even»-nivå for de enkelte forutsetningene.

Årlige pliktige nedskrivningstester

Hydro Extrusions

Goodwill i Hydro Extrusions er tilordnet fire grupper av CGU-er som reflekterer hvordan virksomheten styres for å betjene relevante markeder. Følgende grupper av CGU-er er identifisert:

Extrusion Nord-Amerika omfatter produksjonsanlegg, markedsføring og produktutvikling i USA og Canada. Virksomheten består av 21 produksjonsanlegg, innregnede immaterielle eiendeler og goodwill fra Hydros kjøp av virksomheten.

Extrusion Europa omfatter produksjonsanlegg, markedsføring og produktutvikling i Europa, hovedsakelig i EU. Virksomheten består av 32 produksjonsanlegg, innregnede immaterielle eiendeler og goodwill fra Hydros kjøp av virksomheten.

Byggsystemer omfatter produksjonsanlegg, produktlagre, markedsføring og produktutvikling, hovedsakelig i Europa, og salgskontorer som dekker et større geografisk område. Virksomheten er til stede på 59 steder i 26 land. Eiendelene består av et begrenset antall produksjonsanlegg, flere produktlagre av forskjellig størrelse og kompleksitet, tre varemerker, andre immaterielle eiendeler og goodwill fra Hydros kjøp av virksomheten.

Precision Tubing omfatter produksjonsanlegg, markedsføring og produktutvikling på fire kontinenter. Virksomheten har 10 produksjonsanlegg i Sør-Amerika, Asia, Europa og Nord-Amerika, innregnede immaterielle eiendeler og goodwill fra Hydros kjøp av virksomheten.

Nedskrivningstestene for de fire gruppene av CGU-er beskrevet over er kontantstrømmønstre uttrykt i nominelle beløp. Modellene benytter kontantstrømmestimer for de første fem årene basert på interne forretningsplaner som er godkjent av ledelsen. Marginer, volumer og investeringer anses å være sterkt korrelert siden marginer over metallverdi oppnås gjennom å produsere mer komplekse produkter som krever høyere kostnader og/eller dyrere utstyr. Vi har derfor ikke vurdert utvikling i margin, kost og volum separat. Kontantstrømmer er vurdert som terminalverdier etter beregningsperioden på fem år, framskrevet med nullvekst. Nøkkelforutsetninger er utvikling i årlig netto kontantstrøm, som består av volum og kostnadsutvikling i relevante markedssegmenter, i tillegg til diskonteringsrente.

De viktigste forutsetningene og sensitiviteter vises i tabellen nedenfor. Sensitivitetene representerer stress-tester, som identifiserer den endringen i en forutsetning som ville medføre at gjenvinnbart beløp er likt balanseført verdi mens alle andre forutsetninger er beholdt uendret. Endringen er forutsatt for hele perioden, inkludert terminalverdien. Reduksjonen i årlig kontantstrøm representerer ikke rimelig sannsynlige scenarier etter Hydros syn, siden endringer i markedet som medfører vesentlig redusert kontantstrøm for enkeltanlegg eller hele forretningsenheten forventes å bli motvirket med tiltak for å redusere kostnader, herunder salg eller stenging av produksjonslinjer eller produksjonsanlegg, på samme måte som kostnadsreduksjoner som pågår.

Beløp i millioner kroner	Extrusion North America	Extrusion Europe	Building Systems	Precision Tubing
Balanseført verdi goodwill	1 607	824	552	159
Balanseført verdi andre eiendeler	7 272	6 757	2 749	2 446
Balanseført verdi CGU	8 879	7 581	3 301	2 605
Gjenvinnbart beløp	14 366	15 244	7 786	8 474
Gjenvinnbart beløp ut over balanseført verdi	5 486	7 663	4 484	5 869
Nøkkelforutsetninger:				
Vekst i i terminalverdi	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Diskonteringsrente	10.50 %	9.00 %	9.00 %	10.25 %
Sensiviteter:				
Diskonteringsrente - % endring	61 %	91 %	149 %	204 %
Diskonteringsrente - prosentpoeng	16,90 %	17,20 %	22,40 %	31,10 %
Årlig reduksjon i netto kontantstrøm	38 %	50 %	58 %	69 %

Hydro Bauxite & Alumina

Goodwill i Hydro Bauxite & Alumina er tilordnet en CGIJ som består av aluminiumoksidraffineriet Alunorte, hovedkilden til bauksitt, Paragominas, og visse tilknyttede aktiviteter.

Gjennvinnbart beløp er beregnet som bruksverdi. Bruksverdi er estimert til 21,3 milliarder kroner. Verdien tilsvarer balanseført verdi på 21,2 milliarder kroner. I beregningen benyttes kontantstrømestimer i brasilianske real (BRL) basert på interne planer som er godkjent av ledelsen for en femårs-periode. Produksjonsvolumet er satt til anleggets normalkapasitet og reflekterer iverksatte tiltak for å redusere risiko for produksjonsproblemer, herunder nylige og godkjente investeringer som bedrer eiendelenes driftssikkerhet. Alle vesentlige prisforutsetninger er internt fastsatt med utgangspunkt i eksterne referanser, som reflekterer både prisestimer benyttet i planprosesser og oppdaterte markedsobservasjoner ved årsskiftet. Kontantstrømmer for de følgende 35 årene har blitt framskrevet ut fra den detaljerte beregningsperioden på fem år og Hydros estimer for langsiktige priser for aluminiumoksid og viktige råvarer. Investeringer for å erstatte utstyr med kortere levetid enn anlegget som helhet er estimert basert på interne planer. Anlegget ventes å være i drift i minst 40 år. Forbedringer forventet fra pågående investeringsprosjekter som vil medføre utskiftning av utstyr inngår, inkludert utskiftning av utstyr for å endre energiforsyningen fra kull til naturgass ved aluminaraffineriet Alunorte. Videre mulige og/eller planlagte forbedringer er ikke inkludert i kontantstrømprognosen. Kontantstrømmer utover fem-års horisont er inflatert med forventet langsiktig inflasjonsrate i Brasil og større vestlige økonomier.

De viktigste forutsetningene som kan påvirke utfallet av testen vesentlig framgår av tabellen nedenfor:

	Forutsetninger	
	2023	Langsiktig
Valutakurs BRL/USD	5,27	
Aluminiumoksid pris, langsiktig pris er oppgitt som realverdi 2022 (USD/mt)	371	355
Produksjonsvolum aluminiumoksid (millioner mt)	6,25	6,35
Diskonteringsrente, nominell før skatt	16,25 %	16,25 %

Betydelige kontantstrømmer fastsettes i US-dollar. Disse regnes om til BRL med en valutakurs på 5,27 for 2023 med en sterkere BRL i perioden 2024 til 2030, og en nominell kurs på 5,27 i 2029. For senere perioder framskrives vekslingskursen justert for forskjellen mellom forventet internasjonal inflasjon og den høyere forventede inflasjonen i Brasil, som utgjør om lag 1,1 til 1,3 prosentpoeng årlig.

Sensitivitetene i tabellen nedenfor indikerer hvordan endringer i nøkkelparameter påvirker gjennvinnbart beløp. Den endrede forutsetningen er anvendt for hele perioden, mens øvrige forutsetninger er uendret. Reduksjonen i årlig kontantstrøm er mulig, i det minste for perioder. Siden nøkkelparameterne er avhengig av hverandre, vil en endring innenfor det indikerte intervallet ikke ventes å fortsette for hele den operasjonelle perioden uten at det påvirker andre parametre. Bruksverdien er lik balanseført verdi, som indikerer at en hvilken som helst kombinasjon av negative endringer som ikke motsvares av andre positive endringer sammenlignet med forutsetningene i testen, ville medført en nedskrivning av CGU-en.

	% endring	Verdi 2023	Bruksverdi over balanseført beløp (million kroner)
Valutakurs BRL/USD	(5 %)	5,01	(6 130)
Aluminiumoksid pris, realpris 2022 (USD/mt)	(10)	361	(4 769)
Kontantstrøm fra drift	(5 %)		(1 997)
Diskonteringsrente (prosentpoeng)	1 %-poeng	17,25 %	(1 649)

Kilde: Hydro ASA, Årsregnskap 2022, utdrag fra note 2.5.

Standarden krever kun sensitivitetsanalyse ved endring av én enkelt forutsetning. Det er ikke krav om å vise den samlede effekten av at flere forutsetninger endrer seg samtidig. Imidlertid er det ingen tvil om at dette interessant og relevant informasjon for brukeren av regnskapet, og således informasjon som enkelte selskap velger å gi.

